

**Sestra priniesla bratovi
prst rodnej zeme**

**Protifašistickí bojovníci
nezabúdajú na hrôzy vojny**

V štábe Železného kapitána

IRENA LACKOVÁ

Nezabúdame

V tomto roku pripadajú tradičné sviatky Všetkých svätých a Pamiatka zosnulých, Dušičky, na prvý novembrový piatok a sobotu. Tieto sviatky sú jednými z najkrajších, nostalgických a zároveň aj najsmutnejších sviatkov v roku. Sviatok všetkých svätých, deň verný spomienke na mŕtvych, má pôvod v začiatkoch 7. storočia, keď pápež Bonifác IV. v roku 610 premenil pohanský Pantheon v Ríme na kresťanský chrám. Zsvätčil ho Panne Márii a všetkým svätým mučeníkom. Pápež Gregor III. v ôsmom storočí určil sviatok Všetkých svätých na 1. novembra, neskôr sa z neho vyvinula Pamiatka zosnulých, Dušičky, ktorá pripadá na 2. novembra.

Rok čo rok sa stretávame na cintorínoch, ktoré v tomto období sú rozkvitnuté záplavami kvetín a venčov a očistným svetlom sviečok. Je zaujímavé pozrieť sa práve v tieto dni na naše cintoríny. Ako dokážeme vyzdobit' hroby svojich blízkych, ako brat vedľa brata, človek vedľa človeka, vzdávame úctu tým, čo nás vychovali, žiaľ aj tým, ktorých sme my vychovali, tým všetkým, ktorí nám budú navždy chýbať

Nezabúdame práve v tieto dni na hroby a pomníky, s úctou a vďakou si spomíname na hrdinských bojovníkov, vojakov, partizánov a ilegálnych pracovníkov, ktorí odolávali presile, napriek utrpeniam a obetiam kľiesnili cestu aj nášmu dnešnému životu. Stovkami sviečok a kvetom zdobíme i pamätníky významných dejateľov; medzi tými, ktorí ohňom a kvetmi vzdávajú hold slávnym pokoleniam našej minulosti, je stále viac mladých ľudí, ľudí našej budúcnosti.

Návšteva cintorínov na tieto sviatky patrí u nás k spomienke a prejavom úcty k mŕtvym, k tým, ktorí nás navždy opustili, ale zostali v našich srdciach. Tieto dni majú v sebe akási tajomnú silu, želajme si, aby sme prežili obidva sviatky v ich hĺbke a spomienkach.

Výstava Ján Nálepka – pocta a portrét v Minsku

Slávnostného otvorenia tohto reprezentatívneho a spomienkového výstavného podujatia sa zúčastnila delegácia Ústrednej rady SZPB vedená predsedom SZPB Pavlom Sečkárom.

Foto: ls

V období blížiaceho sa 70. výročia hrdinskej smrti brigádneho generála in memoriam kpt. Jána Nálepku v Ovrúči slávnostne otvorili v Bieloruskom štátnom múzeu dejín Veľkej vlasteneckej vojny v Minsku 14. októbra 2013 reprezentatívny výstavný súbor originálov výtvarných diel pod názvom Ján Nálepka – pocta a portrét.

Slávnostného otvorenia tohto reprezentatívneho a spomienkového výstavného podujatia sa zúčastnila delegácia Ústrednej rady SZPB vedená predsedom SZPB Pavlom Sečkárom, a tvorili ju tiež vedúci Organizačného odd. SZPB Viliam Longauer a tajomník Klubu umelcov, spisovateľov a historikov pri ÚR SZPB Ladislav Skrak. Výstavu ako spomienkový a pietny vý-

stavny celok spoluusporiadali veľvyslanectvá SR v Minsku a Moskve, ako aj Ústredná rada SZPB a bratislavský Klub výtvarných umelcov a teoretikov. Výstavu otvorila námestníčka Ministerstva zahraničných vecí Bieloruskej republiky Elena Kupčinová a štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky Peter Burian. Vernisáže sa zúčastnili veľvyslanci SR v Minsku a Moskve M. Mojžita a J. Migaš.

V rámci protokolu podujatia odovzdal predseda SZPB Pavol Sečkár vysoké odbojárske vyznamenania piatim veteránom bojov v období 2. svetovej vojny. Okrem iného L. I. Artiševskému – žijúcemu svedkovi prechodu Slovákov na stranu partizánov, ako aj A. De-

lendikovi, režisérovi filmu Zajtra bude neskoro.

Výstavný celok Ján Nálepka – pocta a portrét premiérovo uviedli v septembri–novembri v roku 2012 v Memoriálnom komplexe – múzeu dejín VVV rokov 1941–1945 v Kyjeve pri príležitosti nedežitého stého výročia narodenia tejto významnej osobnosti protifašistického boja v medzinárodnom meradle. Kurátorom tohto výstavného celku je Ladislav Skrak. Výstava prezentuje predovšetkým portrétny výraz a podoby významnej osobnosti – diela P. Bána, J. Nemčíka, L. Ilečka, T. Baníka, J. Kulicha, L. Snopeka, F. Šestáka, D. Kállaya, M. Medúza, a ďalších, ale aj výber najhodnotnejších výtvarných

(Pokračovanie na str. 2)

Po stopách partizánov

Humenský a sninský odbojaári sa vybrali po stopách partizánov.

Foto: gr

V Kamienke, ležiacej na úpäti Vihorlatských vrchov, sa v rámci osláv 69. výročia SNP stretli 26. septembra humenský a sninský odbojaári, členovia Zväzu vojakov SR – klub Humenné spolu s predstaviteľmi a ďalšími občanmi obce. V jej okolí v lete a na jeseň 1944 operovala partizánska brigáda Kriváň a pôsobili oddiely a skupiny Pugačov, Bohun, Jastrib a Borkaňuk.

V chotári obce, konkrétne v lokalitách Stráň, Rázcestie a Babej, je roztrúsených niekoľko hrobov padlých príslušníkov partizánskych jednotiek. O hroby sa vzorne starajú miestni občania. V Kamienke aktívne pracuje miestna ZO SZPB. Stretnutie, ktoré pripravila a zorganizovala tajomníčka humenského OblV SZPB Gabriela Rosičová v spolupráci s OcÚ v Kamienke a Vojenským obvodom Valaškovce, bolo už tradične venované nielen dôstojnému ucteniu si trvalej pamiatky

padlých partizánov, ale aj pripomenutiu si záslužnej spolupráce tunajších obyvateľov s partizánmi a ich podielu na rozvoji protifašistického odboja v celom regióne.

Pred budovou OcÚ všetkých účastníkov privítala G. Rosičová, vzápätí funkcionári humenských základných organizácií SZPB položili veniec k pamätnej tabuli SNP na stene OcÚ. V areáli kultúrneho domu si zároveň prezreli protiletadlový kanón vz. 44 kalibru 85 mm. Po vydaní pokynov

k ďalšiemu priebehu podujatia sa prítomní presunuli motorovými vozidlami a autobusom do lokality Rázcestie k pamätníku označujúcemu pôvodný hrob majora Červenej armády Jakova Tevosoviča Ilikčjana, náčelníka štábu partizánskeho oddielu Pugačov. Nasledoval pietny akt polozenia venca a kytic jednotlivými delegáciami. Po ňom starosta Benjamin Bláha ocenil každoročné stretávanie sa členov humenskej oblastnej organizácie SZPB v ich obci pri príležitosti výročia SNP. Vzápätí Andrej Škuba oboznámil účastníkov so stručnou históriou protifašistického odboja a partizánskeho hnutia v Kamienke a v jej okolí. Potom sa už všetci

(Pokračovanie na str. 2)

Na zamyslenie:

Nielen pravda sama poskytuje istotu, ale už i jej samotné hľadanie upokojuje.

PASCAL

ISSN 03223-2018

9 770323 201002

22

Výstava Ján Nálepka – pocta a portrét v Minsku

(Dokončenie zo str. 1)

diel venovaných téme a podnetom boja proti fašizmu. Výstavný celok v Minsku osobitne prezentuje diela žijúcich autorov – V. Remeňa, T. Bártfaya, L. Zelinu a Z. Hložníkovej, O. Luptáka, S. Harangozóa, I. Schurmana, Š. Bubána, M. Rašlu L. Snopkovej, I. Svitanu a ďalších. Prezentuje tiež tvorbu autorov v oblasti memoárovej literatúry, knižnej ilustrácie, plagátu, známkovej tvorby, v tvorbe medailí a mincí, atď. Mimoriadne cenným exponátom výstavy je porcelánová váza s maliarskym portrétom Jána Nálepku, ktorú rodičom padlého hrdinu darovalo mesto Ovruc v roku 1955 a vlastní ju Múzeum Spiša v Spišskej Novej Vsi. Výstava v Minsku potrvá predbežne do 17. novembra 2013.

Delegácia Ústrednej rady SZPB sa v hlavnom meste Bieloruska Minsk oboznámila s neobyčajne upraveným a pestovaným vzhľadom tohto mesta plného parkov a záhrad, ako aj s novou architektúrou objektov, ktoré budú slúžiť napríklad budúcoročným majstrovstvám sveta

v ľadovom hokeji. Mimoriadne pozorne sme sa však predovšetkým oboznámili s hodnotami expozícií Bieloruského štátneho múzea dejín Veľkej vlasteneckej vojny v Minsku. Uskutočnili sme okrem iného aktuálny rozhovor s riaditeľom tohto múzea M. V. Skobelevom. Informoval o vrcholiacich prípravách na otvorenie novej, pozoruhodnej a reprezentatívnej stavby múzea, do ktorej koncipujú v súčasnosti jej nové expozície. Podľa výnosu prezidenta A. G. Lukašenka nové múzeum majú odovzdať verejnosti 2. júla 2014, v predvečer výročia oslobodenia Bieloruska.

Delegácia odbojárov sa v Minsku stretla tiež s generálporučkom vo výslužbe A. N. Novikovom, predsedom Republikovej rady Bieloruského združenia veteránov. Združenie tvoria zväzy veteránov Veľkej vlasteneckej vojny, ako aj organizácia veteránov ozbrojených síl a zväz veteránov práce. Osobitnú pozornosť venujú najmä tým najstarším, a to z hľadiska sociálnych výhod a služieb. Veteráni Veľkej vlasteneckej vojny tvoria značné per-

Kurátorom tohto výstavného celku je Ladislav Skrak.

Foto: IS

cento dôchodcovskej vrstvy obyvateľstva, a preto bieloruský štát stavia na budovaní špecifickej siete zariadení a pomoci. Zväz

kooperuje s partnerskými zväzmi Ruska, Ukrajiny a Moldavska. V závere rokovania predseda SZPB P. Sečkář pozval predstavi-

teľov združenia na budúcoročné oslavy 70. výročia Slovenského národného povstania

Viliam LONGAUER, Ladislav SKRAK

Blahoželanie F. Džalajovi

Primátor mesta Ján Holodník zaželal pri príležitosti životného jubilea novinárovi

Františkovi Džalajovi veľa zdravia, šťastia, spokojnosti, elánu a ešte mnoho krásnych

rokov a odovzdal mu ďakovný list a malý darček.

František Džalai príchodom primátora ostal prekvapený, ale aj potešený. Malú oslavu mu pripravili v kancelárii OV Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov vo Svidníku. Oslávenec potom povedal, že sa ešte necíti starý a stále aktívne prispieva do regionálnej i slovenskej tlače. Dokonca chystá ešte viacero prekvapení, ktoré sa čoskoro objavia v knižnej podobe.

J. MIHALÍK

Po stopách partizánov

(Dokončenie zo str. 1)

vydali pešo po náučnom turistickom chodníku vybudovanom obcou v minulom roku. Cieľom pochodu bol hrob padlého partizána Ihnata Bielorusa zo skupiny Jastrib, nachádzajúci sa v chotárnej časti Babej. Po pietnom akte položenia venca a kytíc nasledovala prednáška s besedou, počas ktorej A. Škuba prítomným obšírne priblížil históriu partizánskeho hnutia na východnom Slovensku, podrobne zhodnotil pôsobenie partizánskych skupín a uviedol konkrétne príklady pomoci miestneho obyvateľstva partizánom.

Prednosta Obvodného úradu Vojenského obvodu Valaškovce Ján Magura

privítal účastníkov v priestore vojenského obvodu a stručne ich oboznámil s jeho históriou. Potom sa všetci presunuli k poľovníckej chate situovanej v utešenom lesnom prostredí. Stretnutie zavŕšilo posedenie pri vatre s chutným gulášom. Príjemnú atmosféru umocnilo aj vystúpenie folklórnej skupiny Kaminčanka, ako aj harmonikára Mareka Cerenca. Družné podujatie pokračovalo do neskorých večerných hodín. Účastníci ocenili nielen priaznivé počasie, netradičný spôsob odovzdávania odkazu SNP, ale najmä aktivitu humanského ObIV. Rozchádzali sa neradi, plní nezabudnuteľných dojmov.

Gabriela ROSIČOVÁ

11. OKTÓBER

Bývalý dôstojník SS Erich Priebke, ktorého odsúdil vojenský tribunál v Taliansku v roku 1998 na doživotie za spoluúčasť na masacre v Ardeatínskych jaskyniach z roku 1944, zomrel doma v Ríme vo veku sto rokov. Nacistický vojnový zločinec pri spomínanej masacre, ktorá bola odvetou za akciu talianskych odbojárov (prišlo v nej o život 33 príslušníkov síl SS), vlastnoručne popravil dvoch ľudí. Celkove si jeden z najhorších zločínov fašistov na Apeninskom polostrove vyžiadala životy 335 civilistov. Likvidácie v jaskyniach nariadil osobne Adolf Hitler, organizoval ich šéf gestapa Herbert Kappler. Od roku 1999 bol Priebke, ktorého vypátrali v roku 1994 v Argentíne, zo zdravotných dôvodov v domácom väzení. Argentína aj Nemecko rázne odmietli pochovať ho na svojom území. Preto sa napokon rozhodlo, že ho pochovejú na neznámom mieste v Taliansku.

13. OKTÓBER

Vyznamenaný špičkový nemecký pilot z 2. svetovej vojny Martin Drewes zomrel v brazílskom meste Blumenau vo veku 94 rokov. Lietal na známych messerschmittoch a zostrelil vyše 50 spojeneckých lietadiel. Vo vlnajšom interview pre brazílsku televíziu povedal, že nikdy nestrielal do pilotov, keď zoskočili padákom z horiacich strojov. Odmietol sa však rozprávať o Hitlerovi a holokauste. Drewes sa z Nemecka presťahoval do Brazílie v roku 1949. Jedným z jeho zamestnaní bolo pilotovať lietadlá využívané na tvorbu fotografií pre spoločnosti, ktoré sa zúčastňovali na výstavbe nového hlavného mesta tejto latinskoamerickéj krajiny.

16. OKTÓBER

Nemecká polícia zatkla kanadského turistu, ktorého pred budovou Ríšskeho snemu priateľka fotografovala ako napodobňuje zakázaný nacistický pozdrav so

vztyčenou pravícou. Policajti k nemu pribehli v priebehu niekoľkých sekúnd, zadržali ho a prinútili vymazať z pamäťovej karty fotoaparátu inkriminovaný snímok. Mladík mohol vyviaznúť až s polročným trestom väzenia,

stalo sa VO SVETE
11. 10. – 20. 10. 2013

napokon mu však dali len pokutu. K podobným incidentom prichádza v Nemecku pomerne často.

Grécky parlament zrušil imunitu šiestim poslancom neonacistickej strany Zlatý úsvit a umožnil tak ich trestné stíhanie. Podľa aténskej vlády táto krajne pravicová strana pôsobí ako zločinecká organizácia. Zásah proti nej vyvolal incident, pri ktorom jej prívrženec v Pireu 17. septembra dobodal na smrť protifašisticky

orientovaného rapera a ľavicového aktivistu Pavlosa Fyssasa. Traja vysokopostavení členovia strany vrátane lídra Nikosa Michaloliakosa sú od 3. októbra vo vyšetrovacej väzbe. Zlatý úsvit má v 300-člennom parlamente 18 zástupcov.

18. OKTÓBER

Kontroverzný šintoistický chrám v Tokiu zasvätený obetiam vojen, ale i vojnovým zločincem, navštívilo 160 členov japonského parlamentu spolu s ministrom Jošitakom Šindóom, zodpovedným za rezort vnútorných vecí a komunikácie. Ten sa pred novinármi obhajoval tvrdením, že sa prišiel pomodliť za mier ako súkromná osoba, pričom bagatelizoval možné dôsledky na diplomatické vzťahy s Čínou a Južnou Kóreou. Peking i Soul japonských politikov za návštevy svätynie pravidelne kritizujú. Pietne miesto je totiž pre susedné krajiny symbolom niekdajšej okupácie. Naciona-

listický premiér Šinzó Abe pri príležitosti sviatkov chrámu venoval posvätný stromček sakaki.

20. OKTÓBER

Vdova po prezidentovi niekdajšej Juhoslávie Josipovi B. Titovi Jovanka Brozová zomrela vo veku 88 rokov v jednej z behradských nemocníc. Hospitalizovali ju tam už v auguste v kritickom stave. Jovanka, účastníčka protifašistického odboja, sa na verejnosti naposledy objavila na pohrebe svojho manžela v roku 1980, potom ju násilím vystáhovali z jej honosného sídla. Osobné veci a doklady jej srbské úrady vrátili až v roku 2009, odkedy dostávala aj dôchodok. Chorvátska rodáčka bola pôvodne Titovou sekretárkou, v roku 1952 si ju juhoslovanský líder vzal za svoju v poradí tretiu manželku. Tito bol organizátorom odboja voči nemeckej a talianskej okupácii počas 2. svetovej vojny. V roku 1945 založil federatívnu Juhosláviu. (ao)

Partizánska prehliadka v Detve

Štvrtého októbra sa v Detve po piaty raz konalo spomienkové stretnutie na jedinú partizánsku prehliadku počas SNP, pod názvom *Detvianska jeseň 1944*. Oslavy sa začali pri pamätnej tabuli – na mieste, kde 1. októbra 1944 nastúpili jednotky 1. partizánskej brigády M. R. Štefánika k slávnostnej prehliadke.

Spomienkové stretnutie sa začalo pietnym aktom kladenia venčov k pamätníku prehliadky delegáciami mesta Detvy a poslancov NR SR a BBSK, delegáciami SZPB – ÚR SZPB, ObIV SZPB (BB, ZV, RS, BR) a ZO SZPB v Detve, a delegáciami politických strán a spoločenských organizácií. Po pietnom akte účastníci osláv prešli za sprievodu hudby OSSR symbolicky trasou, ktorou v roku 1944 pochodovali jednotky pri partizánskej prehliadke. Partizánskou ulicou prišiel celý sprievod a ostatní účastníci na zrekonštruované Námestie SNP,

ženia Detvy. Zároveň pripomenul historické udalosti pred 69 rokov a okrem bojového vystúpenia partizánov ocenil aj pomoc obyčajných obyvateľov Detvy a okolia, ktorí počas celého obdobia pomáhali partizánom a pre príslušníkov partizánskej brigády vytvorili dobré podmienky aj počas celého ich pobytu v Detve.

„Do minulosti sa vraj nemáme vracat' alebo ju nejakou ovplyvňovať, to je síce pravda, ale návraty sú potrebné pre pochopenie súčasnosti a ovplyvnenie budúcnosti,“ konštatoval predseda SZPB Pavol Sečkář. Ako dodal, SNP bolo

Delegácia SZPB v Detve.

Foto: E. Mühlbergerová, Podpollianske múzeum

Spomienkové stretnutie 1. 10. 1944.

Foto: archív Múzea SNP

Spomienkové stretnutie v Detve.

Foto: E. Mühlbergerová, Podpollianske múzeum

kde oslavy pokračovali. Primátor Detvy Ján Šufliarský upozornil, že tohtoročná spomienková slávnosť spadá do osláv 375. výročia zalo-

kulminovaním domáceho ozbrojeného odboja a zároveň obranou vlastného územia proti okupácii cudzou mocnosťou. Prejavilo sa

v ňom skutočné zmýšľanie veľkej časti slovenského národa, ktorý sa vzoprel na obranu svojej krajiny za cenu nesmiernych obetí. Jeho vojenský význam spočíval v ovládaní dôležitého územia s významnými komunikačnými uzlami. „Ozbrojeným vystúpením sa povstalecké Slovensko prihlásilo k cieľom protihitlerovskej koalície a SNP sa stalo jedným z najvýznamnejších ozbrojených vystúpení európskej protifašistickej rezistencie. Bol to slovenský príspevok k porážke fašizmu a nemeckému nacizmu. Hlboká úcta a uznanie patrí všetkým účastníkom Povstania, ktorí statočne bojovali za demokraciu a bránili suverenitu Slovenska,“ zdôraznil predseda SZPB. V kultúrnom programe vystúpila hudba OSSR a spevácky zbor KD č. 3 a FS Detva. Súčasťou osláv boli i sprievodné akcie na námestí a v blízkom okolí – ukážky výstroja a výzbroje OSSR a PZ SR, výstava ovocia a zeleniny, výstava výšiviek, výstava starých strojov, stále výstavy v Podpollianskom múzeu a výstava obrazov Detvianskej umeleckej kolónie.

Prvá čs. partizánska brigáda M. R. Štefánika zaisťovala spolu s jednotkami povstaleckej armády obranu povstaleckého územia zo severu. Po ťažkých bojoch v Streč-

nianskej tiesňave a pri Martine sa koncom septembra stiahla a rozmiestnila na oddych a preformovanie v Detve. V tom čase sa z rokovania v Moskve vrátili členovia delegácie Slovenskej národnej rady. Z iniciatívy veliteľa brigády Piotra Alexejeviča Velička bolo rozhodnuté uskutočniť na počesť prichádzajúcich politických a vojenských organizátorov z Moskvy „vojenskú“ prehliadku jeho brigády. Dôležitý význam prehliadke dala osobná účasť významných osobností, ktorými boli Karol Šmidke – veliteľ Hlavného štábu partizánskych oddielov, plk. Alexej Nikitič Asmolov – náčelník štábu, brig.gen. Ján Golian – hlavný veliteľ československej brannej moci na Slovensku, Jan Šverma, Rudolf Slánsky a ďalší vojenský, partizánski a politickí činitelia. Brigáda po doplnení a preformovaní predstavovala značnú silu. V tom čase mala asi 1500 partizánov. Väčšinu tvorili Slováci, ktorých bolo takmer 900, občanov sovietskych republík bolo 325. Súčasťou brigády bol francúzsky oddiel pod velením kpt. Georgesa de Lannurien, v ktorom bolo asi 220 Francúzov. Zvyšok brigády boli jednotlivci z rôznych národov. Ani vyzbrojenie – najmä ľahkými zbraňami – nebolo zlé. Ťažké zbrane, pravda, chýbali všetkým

povstalcov. Samotnej prehliadky sa zúčastnilo asi 600 partizánov.

Po povel: Na poctu zbraň! prešli vojenským krokom pred nastúpenými partizánmi predseda SNR a hlavný veliteľ HŠPO Karol Šmidke a vojenský a partizánski velitelia. Na hornej strane priestranstva zastali a generál Golian predniesol slávnostný prejav, v ktorom vysoko ocenil činnosť brigády. Po ňom hovoril Karol Šmidke. Poďakoval partizánom za prejavenú odvahu pri obrane slobodného územia a vyzval ich na ďalší boj. Potom sa partizánske oddiely pohli a poradovým krokom defilovali pred svojimi veliteľmi a obyvateľmi Detvy. Súčasťou tohto pamätného dňa bolo aj futbalové stretnutie miestnych futbalistov s výberom partizánov. Stretnutie skončili nerozhodne 3:3. Počas pobytu brigády v Detve sa 8. 10. konala partizánska svadba. Štábný rotmajster Viliam Hanák si bral za manželku Máriu Markovičovou (sobášil ich francúzsky kňaz Joames Gessely, svedkovia G. Lannurien a Gerard Forestier – veliteľ roty). Žiaľ, mladomanžel padol 18. októbra 1944 v ťažkých bojoch s nepriateľom v okolí Krupiny, kde bola brigáda nasadená do ďalšej bojovej činnosti.

plk. v.v. Dušan ŠABLÁTURA
predseda ZO SZPB v Detve

Pripomenuli obeť Dukly

Obete bojov pri Pamätníku česko-slovenských vojakov na Dukle si Slovenský zväz protifašistických bojovníkov spolu s významnými politickými predstaviteľmi pripomenul 5. októbra pri príležitosti 69. výročia Karpatsko-duklianskej operácie z roku 1944.

Na spomienke sa zúčastnil aj minister obrany SR Martin Glváč, ktorý ocenil siedmich priamych účastníkov oslobodzovacích bojov pamätnými medailami. „Na jednej strane sa teším, že aj v tomto mrazivom počasí sa tu zišlo toľko ľudí a každoročne sa tu stretáva pri tomto dátume, ktorý ja si pamätám ešte z mojich školských čias. Pri takýchto výročiach zdôrazňujem aj to, že absentuje pripomínanie si týchto udalostí vo výučbe. Sám to vidím na svojich deťoch. Toto je jeden z dátumov, na ktorý môžeme byť naozaj hrdý,“ povedal po slávnosti Glváč.

Vo svojom príhovore za prítomnosti priamych účastníkov týchto bojov i ich rodinných príslušníkov vyzdvihol odvahu tých,

ktorí bojovali a padli za oslobodenie vlasti. Tiež zdôraznil, že je dôležité hľadať nové formy, ako mladých pritiahnúť k histórii.

„Chcem poďakovať všetkým ľuďom, ktorí sa na týchto bojoch zúčastnili. Vaše hrdinské činy sú stále vzorom pre nás všetkých. Vzdávam hold všetkým, ktorí tu, na Dukle, zahynuli,“ povedal šéf rezortu obrany. Prítomní si obeť oslobodzovacích bojov uctili aj minútou ticha a modlitbou.

Minister obrany si udalosti, ktoré sa odohrali pred 69 rokmi na Dukle, pripomenul aj pri soche armádneho generála Ludvíka Svobodu a pri Pamätníku sovietskej armády vo Svidníku.

Karpatsko-duklianska operácia bola útoč-

ná operácia sovietskych a československých vojenských jednotiek, ktorá mala spojiť povstalecké sily SNP so sovietskymi vojskami. Trvala od 8. septembra 1944 do 28. októbra

1944. Bola jednou z najťažších operácií na našom území a vyžiadala si veľké obeť. Pamätník na Dukle sa označuje aj ako „brána k slobode“.

red

Výročie Karpatsko-duklianskej operácie si pripomenul aj minister obrany Martin Glváč.

Foto: MO SR – I. Kelemen

Vážení čtenáři Bojovníka, dovolujeme si Vás srdečně pozdravit jménem našeho svazového periodika Národní Osvobození.

Na začátku září se konalo tradiční přátelské setkání našich organizací, ČSBS a SZPB.

V nabitém a dobře připraveném programu jsme si našli čas, abychom se s Vaší šéfredaktorkou a naší kolegyní L. Illanitzovou podělili o naše zkušenosti. Mluvíli jsme o tom, co nás trápí, a naopak, co se v naší zodpovědné práci při tvorbě svazových časopisů povedlo.

Není toho málo, ale vždycky je co zlepšovat. Jenže – sebelepší redaktor toho moc nez může, nemá-li podporu vlastních čtenářů. Vzhledem k tomu, že na tom je členská základna SZPB co do počtu o dost

lépe než ČSBS, měl by podle toho vypadat i odběr Bojovníka. Všichni dobře víme, že tomu tak není. S podobnou „nekázní“ členů a funkcionářů se setkáváme i my. Tady si musí každý člen sáhnout do svědomí. Nejsmutnější bývá, když odběratel

Bojovníku můžeme závidět 12 stránek, Národní Osvobození jich má jen osm, o to je těžší vyhovět všem přispěvatelům, na druhou stranu si můžeme vybírat a zařadit kvalitní články.

časopisu zemře, a jeho dědicové spěchají s odhlášením odběru. Je to častý jev, ale jsou i čestné výjimky.

Bojovníku můžeme závidět 12 stránek, Národní Osvobození jich má jen osm, o to je těžší vyhovět všem přispěvatelům, na druhou stranu si můžeme vybírat a zařadit kvalitní články. I když naše svazové časopisy slouží především členům, měli

bychom mít na paměti, že chceme-li šířit myšlenky odboje, naší historie atd. především do veřejnosti, nemůžeme časopisy zatěžovat sáhodlouhými elaboráty, v nichž se referuje pouze o tom, že se konala schůzka a co se na ní projednalo. To lidem nic

neřekne a spíše je od čtení našich časopisů odradí. Místo zpráv typu „zasedal oblastní výbor ten a ten“, seznamujeme čtenáře s regionální historií a s příběhy zajímavých osobností. Tuto funkci plní v Bojovníku především erudované články prof. Jozefa Leikerta v seriálu o známých slovenských osobnostech historie.

Naše periodika by také měly být pros-

torem k diskusi na sebestalčivější témata. Myslíme si, že Národnímu Osvobození se to daří.

Stojí za zmínku a pochvalu, že mnohé základní organizace u vás pracují aktivně a snaží se získávat mládež. Mezi nejpovednější akce patří Setkání generací na Kališti, ale také další, především turistické pochody a jim podobné. Máte mladým co nabídnout. Také u nás už jsou příklady této činnosti. To je cesta, kterou by se měly oba svazy ubírat, a my, redaktori, budeme jen rádi, když se s ostatními členy s podobnými aktivitami podělíte a dáte příklad.

Přejeme Vám, čtenářům Bojovníka a členům SZPB, všechno dobré, hodně zdraví a nápadů, které obohatí publicistiku v našich listech.

Jiří DANIČEK a Karel ŠTUSÁK, Národní osvobození

Spomienky na návštevu Moskvy

V Bojovníku č. 16 bola uverejnená informácia o návšteve štvorčlennej delegácie SZPB na pozvanie Moskovskej rady veteránov vojny a ozbrojených síl Ruskej federácie. Táto informácia bola pravdivá a objektívna.

Ja sa ale v spomienkach vraciam ku skutočnostiam, ktoré zverejnené neboli, a to:

Cesta autom z letiska do ubytovacieho hotela SLAVIANKA trvala cca hodinu a trištvrte, pričom auto išlo rýchlosťou nad 100 km. Totiž Moskva je svetové veľkomesto a hlavné cesty v Moskve sú trojprúdové, pričom všetky autá v takmer tesnej blízkosti za sebou trvale premávajú rýchlosťou nad 100 km, pričom i pri tejto rýchlosti prechod auta z jedného prúdu do druhého je maximálne ohľaduplný všetkými vodičmi, bez akýchkoľvek vytrubovaní a podobne, ako je tomu na Slovensku.

Z toho som usúdil, že absolútne väčšina slovenských vodičov by nemohla jazdiť po hlavných ťahoch veľkomesta Moskva.

Hotel SLAVIANKA, v ktorom sme boli ubytovaní, je hotel prvej triedy, až prepychový, tak v prostredí, v ktorom je umiestnený, ako aj vnútorným vybavením, zariadením, počnúc vstupom a trvalou službou pri vchode a bezpečnostným zariadením či patričnou kontrolou s tým spojenou.

Izby hotela sú jednoposteľové, vybavené televízormi Samsung, telefónmi, chladničkami, sociálnym zariadením vrátane sprchy, umývadla i WC. A čís-

tota spojená s patričným vetraním.

Raňajky sú v hoteli samoobslužné, ale v prípade potreby obsluhujúci personál je okamžite k dispozícii podať informáciu či obslúžiť.

Obedy a večere sú obsluhované príslušným personálom, pričom pred samotným obedom či večerou čašník každému hosťovi na stôl na tanieri predloží porciu nakrájanej zeleniny ochutenej olivovým olejom.

Bolo to pre mňa prekvapenie, lebo doma tento spôsob konzumácie zeleniny nerobíme, ale bol som tomu veľmi rád.

Obsluhujúci personál, s ktorým sme prichádzali do styku, si zasluhuje patričnú pochvalu jednak z hľadiska zovňajšku, ale aj samotnej obsluhy, ktorá

bola vždy na patričnej úrovni.

Keď som bol v Sovietskom zväze ako vedúci tematickej výpravy a navštívili sme Kyjev, Záporožie, Rostov na Done, Taganrog, Stalingrad, Moskvu v roku 1971, vtedy bolo možné vidieť na mnohých miestach ešte stopy vojny. No dnes nejaké stopy vojny v Moskve nebadat, ale v rozhovoroch mnohí ľudia, s ktorými sme boli v styku, kriticky hovorili o tom, ako buržoázny svet na čele s americkým prezidentom Obamom ohovarujú Ruskú federáciu a jej ľud, lebo vraj v Rusku nie je demokracia ani sloboda, lebo že vraj Rusko je proti homosexualom. Ale to, čo robí Amerika doma i v zahraničí, má niečo spoločné s demokraciou a slobodou, to vôbec nie, naopak.

Otázka osobnej chute homosexuala, i keby ich bolo tisíc, ešte to nie je sloboda a ani de-

mokracia pre rodinu a ani pre krajinu ako takú.

Ak v USA, Francúzsku, či Českej republike postupne prevládnu homosexuáli, potom o 100 rokov a podobne prevládnu iní, ktorí z prepychu homosexualitu nepestujú a terajšie národné spoločenstvá zaniknú.

Zamýšľajú sa snád „mudrci“ nad homosexualitou, pokiaľ je čas?

A konečne, čo je to vlastne sloboda a demokracia? Aké sú ich veličiny? Boli snád tieto veličiny vymyslené, alebo sú súčasťou vývoja ľudskej civilizácie.

Iste, o takejto bytostnej otázke nemali by rozhodovať v kuloároch zbohatlíci a dobrodruhovia požierajúci drogy, ale mali by o tom rozhodovať ľudia, ktorí slobodu a demokraciu v praktickom živote realizujú a aj rozvíjajú.

Juraj BILO

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Martinskí veteráni vydržali

115 minútové meškanie mal autobus MO SR na celonárodné oslavy 69. výročia SNP v areáli Pamätníka SNP v Banskej Bystrici.

Potleskom sme prijali správu od premiéra SR, že SZPB sa stane súčasťou štátnej politiky. Po položení venca k soche Obete

varujú sme si so záujmom prezreli kultúrny program. Program sprevádzali ukážky súčasnej vojenskej techniky Ozbrojených síl Slovenskej republiky, prezentáciu dobového vojenského tábora povstaleckej armády v podaní klubov vojenskej histórie i pre-

mietanie dokumentárnych filmov.

Silný zážitok v nás zanechali vystupujúce súbory, ktoré obohatili slávnostnú atmosféru spomienkového podujatia. Alexandrovovcov sme si dokonale vychutnali a potleskom odbojárov museli ešte ukázať niečo zo svojho umenia.

Š. TICHÝ

Napravme chyby minulých rokov

V súčasnosti viac poľnohospodárskych produktov, najmä mäsa a mäsových výrobkov, dovážame než vyprodukuje. Pred 20 rokmi naše poľnohospodárstvo sa blížilo k sebestačnosti. Ved' v poľnohospodárstve pracovalo 350 tisíc ľudí a dnes iba 36 tisíc, aký je to veľký prepad. To sa odzrkadľuje aj v zvýšenej nezamestnanosti. Výhoda bola aj v tom, že pracovali doma, nemuseli za prácou dochádzať, i keď za nízke mzdy. Nízke mzdy sa odrazili aj v nízkych dôchodkoch. Žalostný je pohľad na časť neobrobenej pôdy a ľadom ležiacu dobytok, prípadne ovce. Pre národné hospodárstvo a pre občanov je to škoda a veľká strata.

Doterajšie vlády venovali veľkú pozornosť priemyslu, najmä veľké financie. Na svete vynikáme vo výrobe áut. Automobilky majú u nás výhodné podmienky, najmä lacnú pracovnú silu.

Len aby sme nedopadli ako Detroit v USA. Trh s autami sa nasycuje, záujem o nové v dôsledku celosvetovej hospodárskej krízy klesá. Preto vlády by mali viac financií poskytnúť nášmu chátrajúcemu poľnohospodárstvu. Po toľkých rokoch stagnácií bude veľmi náročné na financie, ale aj čas vrátiť nášmu chátrajú-

Potraviny sú dôležité pre všetkých ľudí, jest' musíme každý deň.

cemu poľnohospodárstvo to miesto, ktoré si právom zasluhuje.

Všetci musíme mať na pamäti, najmä však naši politici, že bez poľnohospodárov sa ešte ani jeden štát na svete nezaobíšel, ale ani nezaobíde. Dar-mo budeme mať nadbytok priemyselných výrobkov, keď o ne nebude záujem. Potravinu sú dôležité pre všetkých ľudí, jest' musíme každý deň. Spoliehať sa jedine iba na medzinárodné dohody, pakty či zmluvy po skúsenostiach z minulosti sa nemôžeme. Boli pred

prvou aj druhou svetovou vojnou a staršia generácia zažila aj jednu aj druhú. Bolo aj obdobie nedostatku potravín až hladu. Vojny si vyžiadali milióny ľudských životov a nevyčísliteľné materiálne straty. Spolu sa zamyslime nad tým, a urobme všetko, aby sa to nezopakovalo. Podľa prognostikov v budúcich rokoch

počet obyvateľov bude stúpať a ani naše Slovensko nebude výnimkou. Už teraz urobme všetko potrebné, aby sme potravinovú sebestačnosť zvýšili.

Aby sme to dosiahli, je potrebné likvidovať lokálne nepokoje a zachovať svetový mier. Docieľiť toho, aby všetky národy sveta spolupracovali na dosiahnutí mieru. Ved' každý človek má právo nielen na život, ale aj na také zriadenie, ktoré mu zaručí do budúcnosti slobodne žiť a tvoriť.

Oskar BIELIK

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Už samotná výška môjho dôchodku je pokutou.

Pýtajte sa ministerky zdravotníctva Zuzany Zvolenskej

Rubrika, v ktorej ministerka zdravotníctva Zuzana Zvolenská odpovedá na vaše otázky.

Tie môžete posielat' na adresu bojovník@szpb.sk.

■ **Ako je to s predpisovaním potravín na recept?** Katarína Nová, S. N. Ves

Dietetické potraviny sú určené na osobitné výživové alebo medicínske účely. Majú špeciálne zloženie alebo spôsob výroby, preto sú jednoznačne rozoznateľné od potravín na bežnú spotrebu. Splňajú osobitné výživové požiadavky, s prihliadnutím najmä na ľudí s tráviacimi problémami a narušeným metabolizmom, vrátane dojčiat a detí. Sú uhrádzané z verejného zdravotného poistenia v rozsahu stanovenom zákonom (zákon č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín). Znamená to, že pri splnení indikačných a preskripčných obmedzení ich môže lekár v ambulancii predpísať na lekársky predpis a pacient si ich vyzdvihnú v lekárni (rovnako ako lieky). Tieto potraviny sú určené deťom aj dospelým na liečbu, nutričnú podporu aj prevenciu, týka sa to rôznych typov metabolických porúch aminokyselín, sacharidov, tukov... (napr. fenylketonúria, hyperfenylalaninémia, glykogenóza a ďalšie), slúžia aj ako výživa pri podvýžive spojenej s ochorením, ide o potraviny pre celiakov, ktorí dodržiavajú celoživotnú bezlepkovú diétu, mliečne prípravky pre dojčatá s poruchami rastu, pre nezrelých novorodencov, pre pacientov s alergiou na bielkoviny kravského mlieka alebo s inými poruchami gastrointestinálneho traktu. Zdravotnou poisťovňou hrazenú liečbu indikuje podľa typu dietetickej potraviny lekár – špecialista.

Výrobu, obchod a dozor nad dietetickými potravinami upravuje zákon č. 152/1995 Z. z. o potravinách. O výške úhrady z verejného zdravotného poistenia za dietetické potraviny sa rozhoduje v procese kategorizácie, a to podľa kritérií stanovených zákonom. Činnosti spojené s týmto procesom riadi a odborne usmerňuje ministerstvo zdravotníctva, podobne sa kategorizujú napr. aj lieky a zdravotnícke pomôcky.

O zaradení dietetickej potraviny do Zoznamu kategorizovaných dietetických potravín rozhoduje ministerstvo na základe žiadosti výrobcu dietetickej potraviny. Informácie o tom, ako postupovať pri žiadosti o plnú alebo čiastočnú úhradu týchto potravín z verejného zdravotného poistenia, nájdete na webovej stránke ministerstva zdravotníctva www.health.gov.sk.

V prípade nejasností je možné otázku napísať na e-mailovú adresu: office@health.gov.sk alebo priamo na dietetika@health.gov.sk.

Aj zo schôdze urobí spoločenskú akciu

Z času na čas zalistujem v spravodajcovi Zväzu vojakov Slovenskej republiky. Teraz som sa pristavil pri rubrike: Naši jubilanti. Dobré vidím, že by mal už „tolko“ plukovník v.v. Demeter Lazorič. Stretávame sa dosť často, hlavne na akciách, ktoré usporadúva Zväz vojakov SR v Posádkovom klube v Prešove a na pamätných oslavách v meste, kde je spoluorganizátorom ObIV SZPB v Prešove, ktorého je podpredsedom.

Narodil sa 24. 10. 1943 v obci Becherov, okr. Bardejov. Po ukončení štúdií na vojenskom gymnáziu študoval na vojenskej akadémii v Brne. Po ukončení štúdií prešiel rôznymi vojenskými funkciami v Ozbrojených silách Československa a samostatnej Slovenskej republiky. Všetky jeho úlohy nie je hovoriť o jeho vojenskej kariére, ale predstaviť ho ako vzorného funkcionára SZPB v Prešove, kde sa v roku 1999 stal predsedom ZO, ktorá vznikla pri klube Zväzu vojakov Slovenskej republiky.

V súčasnosti je podpredsedom ObIV SZPB v Prešove. Jeho organizátorská schopnosť, ktorú získal v armáde, sa prejavuje aj v riadení našej organizácie. Je pravda, že náš Miťo, ako ho voláme, aj z takej členskej schôdze vie urobiť spoločenskú akciu, no mali by ste vidieť jeho príchod do akejkoľvek spoločnosti. Jeho úsmev na tvári, a keď nie je

veľká spoločnosť, aj podávanie rúk, dáva tušiť, že nastávajúce minúty prežijete v pokoji a v pohode. ObIV v spolupráci so Zväzom vojakov SR za výdatnej pomoci veliteľa 2. mechanizovanej brigády aspoň trikrát v roku organizuje zájazd na pamätné miesta, ako sú Dukla, Svidník, Zlatá Baňa, Tokajk, alebo Banská Bystrica. Žiaden zájazd alebo obyčajné spoločenské posedenie sa nezaobíde bez spevu a hlavne bez toho, ako Miťo svojím sólom vie pritiahnúť k spevu

Plynový kotol musí mať nepretržitý prívod vzduchu zvonka

Nevedomosť pri nesprávnom kúrení plynovým kotlom môže mať aj tragické následky. Počas minulej vykurovacej sezóny polícia vyšetrovala viacero otráv oxidom uhoľnatým.

Išlo najmä o domácnosti, ktoré sa pri prevádzkovaní plynových kotlov dopustili chýb. Informoval o tom hovorca Prezídia Policajného zboru Michal Slivka.

„Zmenou počasia došlo k nahromadeniu nebezpečných spalín v obydlí, v niektorých prípadoch s tragickým následkom,“ upozornil Slivka. Polícia podľa neho už dnes vie, prečo jedovatý plyn ohrozoval životy vo všetkých prípadoch z minulého roka. „Spodiny z kotlov boli odvádzané priamo do komína. Každý dom mal kvalitné plastové okná a dvere. Objekty boli

hermeticky uzavreté a pri stúpaní vonkajšieho atmosférického tlaku fungovala fyzika. Tlak v dome sa začal vyrovnávať nasávaním vzduchu zvonku cez komín,“ vysvetlil hovorca.

Spodiny z kotla, ktoré obsahujú oxid uhoľnatý, sa preto hromadili vo vnútri objektov. „Ani v jednom prípade nebol zabezpečený nepretržitý dostatočný prívod vzduchu potrebný na štandardnú prevádzku kotla. Stavebné otvory slúžiace na prívod vzduchu do kotla boli nedostatočné alebo dodatočne zakryté. Komíny na odvádzanie spalín na

tento účel konštruktívne nevyhovovali,“ povedal Slivka. Rovnako nebezpečné je podľa neho aj nahromadenie vonkajšieho vzduchu v oblasti komína, napríklad, ak vetru stojí v ceste sedlová strecha a komín ju primerane neprevyšuje. Dodal, že tento problém sa týka aj plynových vykurovacích telies – takzvaných gamatiek, ktoré majú spaliny odvádzané cez stenu.

Pri kúrení plynovým kotlom Slivka radí, aby si ľudia skontrolovali, či v miestnosti, kde je plynový kotol, je nepretržitý prívod vzduchu. Ak nie, treba urobiť do steny otvor, prípadne nechať pootvorené okno a zabezpečiť ho pred zlodejmi mrežou. Na záver odporúča nechať si odborníkmi skontrolovať technický stav komínov. **red TASR**

Sestra priniesla bratovi prst' rodnej zeme

Začiatkom októbra obecná kronika zaznamenala vzácnu návštevu. Po štyridsiatich hodinách cesty vlakom z Moskvy prišla do Závažnej Poruby Nila Ivanovna Nebesná. Trvalo jej dlhé roky, pokým zistila, že jej brat Nikolaj Ivanovič Nebesnyj padol ako devätnásťročný vojak v Závažnej Porube.

Pochovaný bol do spoločného hrobu za ev. kostolom. Telá ruských vojakov v roku 1946 exhumovali a pochovali na vojenskom cintoríne Bôrik v Žiline. Jeho telo sa však nepodarilo identifikovať, a tak odpočíva pod menovkou NEZNÁMY. Nila Ivanovna sa ubytovala v penzióne Kamilka a v sprievode majiteľky si prezrela našu obec, poklonila sa padlým vojakom Čsl. armádného zboru na Háji a vycestovala aj na Bôrik do Žiliny. Jej prvá cesta však viedla do ev. a.v. kostola v Závažnej Porube.

Tu ju zborový farár Vladimír Pavlík oslovil slovami Žalmu č. 23 – Hospodin je môj pastier... a modlili sa modlitbu Pána za brata

Nikolaja, ktorý v Závažnej Porube ukončil svoju cestu životom. Na miesto, kde bol provízorne pochovaný, priniesla prst' z rodnej zeme, položila kyticu kvetov, zapálila sviečku a v spomienke prosila pokoj pre dušu svojho brata. Človeku sa nechce veriť. Takmer sedemdesiat rokov hľadala miesto smrti brata a našla ho. V azbuke napísala: Nikolaj

Ivanovič Nebesnyj pogib 3. marta 1945 goda v derevni Zavažna Poruba. Na symbolickom hrobe padlého ruského vojaka pod gaštanom za kostolom sa nachádza od 8. októbra 2013 aj rodná zem. Áno, vzniklo nové miesto piety. **-dm-**

Pri symbolickom bratovom hrobe sa jeho sestra pomodlila. Foto: dm

Pri Pamätníku povstaleckých letcov

Veliteľstvo vzdušných síl SR za podpory Zväzu vojakov SR (Klub Zvolen) a Oblastného výboru SZPB Zvolen zorganizovalo 17. septembra na Deň čs. letectva pietny akt kladenia vencov na povstaleckom letisku Zolná.

Štrnásteho septembra 1944 štábný kapitán František Fajtl prišiel do Zolnej, aby vyhlídal miesto vhodné na improvizované poľné letisko, ktoré bude chrániť partizánske jednotky. Už o tri dni priletel zo ZSSR 1. čs. stíhací pluk – 21 lietadiel typu Lavočka. Veliteľom leteckej jednotky bol F. Fajtl. Štáb sídlil v stanoch pri neďalekom Hrádku. Počas činnosti poľného letiska od 17. 9. do 25. 10. 1944 piloti vykonali 573 bojových letov. Operačný priestor letky bol v priestore Zvolen – Zolná, Tri Duby a Brezno n/Hronom. 18. septembra, druhý deň po prilete, vykonali letecký útok na letisko v Piešťanoch, ktoré obsadila Luftwaffe, pričom zničili a zapálili šesť nemeckých lietadiel.

Za obdobie svojej činnosti zničili 11 lietadiel na zemi, 9 počas vzdušných bojov, 77 nákladných

automobilov, dva tanky, tri delostrelecké a mínometné batérie, dva sklady munície, jedno obrnené vozidlo a inú bojovú techniku.

Keby na tomto mieste, z ktorého po oslobodení obce letecky odvážali vojakov sovietskej a rumunskej armády, neosadili krídlo lietadla s textom, nikto by neveril, že tu bolo poľné letisko. Neďaleko tohto pamätného miesta, pri sútoku potokov Zolná a Očovka, leží Hrádok (Mons Haraduk), ktorý sa v roku 1263 spomína v prívilegiách, a vodná nádrž na sútoku oboch potokov siahajúca až do Očovej sa spomína v 10. storočí.

Počas pietneho aktu sme si pripomenuli starobylosť tohto miesta a aj históriu spred 69-tich rokov, kedy statoční a odvážni muži bojovali za slobodu nášho národa. Cítíme hrdosť, keď na nich spomíname.

Dušan HANCKO, Zuzana FILOVÁ

Protifašistickí bojovníci n

Darovali krv

V predvečer osláv 69. výročia Karpatsko-duklianskej operácie, 2. októbra, organizovali Územný spolok SČK vo Svidníku a Obv SZPB vo Svidníku v spolupráci s HTO vo Svidníku už 8. ročník DUKLIANSKEJ KVAPKY KRVI, ako prejav úcty bojovníkom 1. čs. arm. zboru v ZSSR a vojakom Červenej armády, ktorí prelievali pred 69 rokmi krv v tomto priesmyku v boji za našu slobodu.

Občania, ktorí prišli darovať krv, svojím postojom prejavili vôľu, aby krv zachraňovala životy v mieri, a nie aby sýtala zem a vyhasínala životy v nezmyselných vojnách.

Napriek obdobiu chrípok darovali v tento deň krv 17 darovcov, z ktorých boli prvýkrát darovať krv Denis Polaščík zo Stropkova, Michal Polaščík z Mrazoviec a Janka Čobejová zo Stropkova. V deň Duklianskej kvapky daroval krv už po 73-krát Michal Mihál z Kapišovej. Ďalší s najvyšším počtom odberov krvi boli: Jozef Poper-

ník zo Svidníka, daroval krv už po 62-krát, a Jaroslav Remeta z Mestiska, po 55-krát.

Poďakovanie patrí aj ostatným darcom – Jánovi Sabolovi, Jánovi Siňárovi zo Svidníka, Márii Michrinovej zo Stropkova, Monike Štofánovej zo Stročína, Martinovi Krajkovičovi z Vápeníka, Marekovi Čorbovi z Okruhlého, Klaudii Raganovej a Martinovi Raganovi z Lurimky, Dane Fečkaninovej z Fijaša, Jánovi Guzejovi z Mlynaroviec, Vincentovi Miňovi z Mestiska.

Jozef PUPALA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

V Seredi si pripomenuli Deň obetí holokaustu.

Deň obetí holokaustu

V mestskom parku v Seredi sa 4. septembra konala pietna spomienka proti prejavom rasizmu, neznášanlivosti a xenofóbie. Predseda TTSK Tibor Mikuš odovzdal pamätnú medailu Vincentovi Slamkovi, ktorý so svojou matkou počas II. svetovej

vojny pomáhal ukrývať rodiny prenasledovaných Židov, ktorí utiekli z transportu do koncentračného tábora v Seredi. Prítomným sa prihovril aj riaditeľ múzea židovskej kultúry Pavol Mešťan, ktorý vyzdvihol význam ocenenia V. Slamkovi. Th

Dôstojné oslavy

V Pezinku sme dôstojne oslávili 69. výročie SNP so zástupcami Ruskej federácie, ústredných orgánov a ďalších. Organizátorom bol OÚ v Pezinku a jeho prednosta Justín Sedlák predniesol slávnostný prejav. K prítomným sa prihovrila aj európska poslankyňa Monika Flašíková-Beňová, ktorá je členkou nášho zväzu, ako pozostalá po svojom dedovi, ktorý bojoval v SNP.

Mne toto výročie pripomína moju mladosť a chvíle hrôzy. Moja rodina zaplatila SNP a vojne krutú daň. Predstavujem si autobus, ktorý po vypuknutí Povstania a vyhlásení všeobecnej mobilizácie na povstaleckom území odvážal vojakov priamo do boja a mladých chlapcov na výcvik do Brna. Bol medzi nimi aj študent, neskôr môj budúci manžel Janko. Po potlačení Povstania ho v horách neďaleko Banskej Bystrice zajali príslušníci SS a odviekli do KT Kleidenbuch. Vrátil sa s podlomeným zdravím a svoj život ukončil predčasne, v najkrajších rokoch svojho života. Sama som vypravila do života moje dve nedospelé dcéry.

Ako vojak sa zapojil do Povstania aj môj otec, ale najkrutejší osud postihol mojich dvoch bratrancov. Boli v tých ročníkoch, keď mladých chlapcov nahnali bojovať po boku nemeckej armády na ruský a taliansky front. Jedného pri prechode k ČA v bitke o Charkov pri Taganrode zasiahla mína do nohy a po amputácii, krásny mladý človek zostal invalidom na celý život.

Toho druhého matka s ťažkosťami vychovala a vyštudovala. Stal sa inžinierom ekonómie a ako nadporučík bol dvakrát odvelený na ruský a raz na taliansky front. Keď sa trikrát šťastne vrátil, zapojil sa do ilegálnej činnosti vo Zvolene a po zrade ukončilo gestapo jeho 27-ročný život zastrelením do hromadného hrobu v Kováčovej.

S hrôzou si spomínam na prechod frontu vo vianočnom období v rodnej dedine, keď zo všetkých strán padali granáty a míny. V pivniciach sme čakali na svoj osud.

My, ktorí sme útrapy vojny prežili, nezabúdame. Hlavný program nášho zväzu je odovzdávať svoje spomienky tým mladším a šťastnejším generáciám. Morálnou povinnosťou starých, a už iba mála prastarých rodičov je hovoriť v rodinách o tých časoch, keď sa rodila sloboda. Aj niektoré školy sú veľa dlžné v oboznamovaní s našimi novšími dejinami. Kvízy a súťaže nás presvedčujú, že mladí ľudia veľmi málo vedia o týchto udalostiach. Všetky sú dôležité zložka mravnej a vlasteneckej výchovy. Mária MARKEOVA

Partizánsku pieseň a ďalšie dve piesne pre pamätníkov odboja zaspievali spomienkovému zhromaždeniu v Lučenci členovia spevokolu Senior sprevádzaní Rudkom Václavikom. Foto: Ján Snúrik

Na Duklianskej kvapke krvi darov

Pripomenuli si tragédiu v ZI

Zlatá Baňa, malebná obec v srdci Slánskych hôr. Pomedzi veľké balvany tohto krásneho údolia sa prediera strieborná stužka vód divého potoka Delňa. Pri pohľade na túto nádheru by nikto nepovedal, že kedysi dávno zažili občania tejto kedysi baníckej obce tragédiu, aká v jej dejinách nemá obdobu.

Po prepuknutí SNP boli nacistické vojská a ich velitelia permanentne v nervozite a strese z faktu, že sa slovenský národ otvorene postavil proti okupantom a vykročil na cestu odporu. Siedmeho augusta 1944 vošli do obce Zlatá Baňa vozidlá Wehrmachtu na obhliadku podozrivej dediny. Zastali na prostred obce, auto s veliacim dôstojníkom ostalo stáť na drevenom mostíku. Veliteľ sa vzpriamril a obzeral sa cez ďalekohľad po okolitých lesoch. V „Holej hure“ bolo partizánske guľometné hniezdo partizánov medzi dubmi. Zbraň bola s dostatoč-

ným dostrelom, na to, aby zasiahla. Ďalší člen partizánskej skupiny Čapajev, Róm Gilán z Opinej, bol pripravený bližšie za zvonicou na kopci. Medzi ľuďmi je dodnes polemika o tom, či mal lepšiu mušku tento individuálny strelec, alebo partizáni z guľometného hniezda. Guľka neminula cieľ. Medzi Nemcami nastal zmätok. Vozidlá sa otočili a stiahli sa s ranenými vojakmi okamžite do Kokošoviec. Na druhý deň zväčša ráno sa však vrátili aj s posilami. Obsadili celú obec, benzínom postupne podpálili všetky domy. Kto nestihol utiecť do

blízkych lesov, toho internovali do prvého domu na kraji obce. Až si boli istí, že je všetko v plameňoch, naložili plačúce ženy, deti aj starcov na korbu nákladného vozidla a viezli ich s cieľom naložiť do vlaku v Prešove. Neznámo kam. Priami svedok tohto momentu tragédie, vtedy štyri a polročný pán J. Hudák, si spomína takto: Boli sme štyri malé deti s matkou ukrytí v pivnici. Odtiaľ nás surovo vyhnal nemecký vojak. Videli sme postrieľané kravy na ceste v strede dediny. Naložili nás, vedno s drobnými hospodárskymi zvieratami, na nákladné vozidlo. Avšak v Kokošovciach sa stalo niečo, v čo už nikto nedúfal. Auto zastalo pred farou. Pred očami duchovného otca Kenediča sa naskytl strašný pohľad na jeho farníkov. Nemci ich odváža-

ezabúdajú na hrôzy vojny

Foto: th

alo krv 17 darcov.

ilustr. foto: archív J. Pupalu

Tak pripínali pamätný veniec v Liptovskom Trnenci.

Foto: jm

Starostka obce Kríže O. Dutková a primátor Bardejova B. Hanuščák pri zapaľovaní vatry.

Foto: vs

atej Bani

jú. Statočný muž ani na chvíľku nezaváhal a konal. Dokonalou nemčinou a šikovne volenými slovami, apelujúc na kresťanskú morálku a nevinnosť malých detí, obmäkčil srdce veliteľa. Dobrý pastier ochránil ovečky svojho stáda, keď sa naň valila strašná búrka. Stal sa zázrak? Nevieme. Faktom však ostáva, že sa auto otočilo a odviezlo všetkých naspäť do horiacej dediny. V tom istom čase iné auto, alebo „saidka“, zastavila dvoch mládencov idúcich do lesa za prácou. Nič netušiacich Jána Leláka (24 r.) a Kastalkoviča zo Solnej Bane legitimovali. Prehľadali im aj vrecká, na ich nešťastie mali pri sebe ruské peniaze, tzv. bumažky. Tie si poctivo zarobili na prácach v Zakarpatskej Rusi (v tom čase územie Slovenského

štátu). Nemci to okamžite posúdili ako kontakt s ruskými partizánmi. Rozsudok smrti nad nimi vykonali okamžite.

Na túto udalosť prišli spomínať dňa 8. 9. a položiť vence občania, žijúci pamätníci, členovia SZPB Prešov, SZPB Solivar, Zväz vojakov Slovenskej republiky, zástupcovia Národnej rady klubu českého pohraničia, ako aj členovia turistického klubu z Prešova. Dôležitosť zachovania si pamiatky na obeť II. sv. vojny podčiarkovala aj účasť mladých bežcov 6. štafetového behu mladých Slovanov, ktorý už tradične organizuje Milan Sidor. Štafeta smerovala z Prešova a viedla cez obce Dulová Ves a Kokošovce až do Zlatej Bane. Poklona členov KHV Čapajev – Prešov, odetých v dobových kostýmoch a v rukách majúciach samopal špagin, realisticky dokresľovala spo-

mienku na účastníkov protifašistického odboja. Samotný pamätník sochára Gibalu znázorňuje bežiacu ženu s dieťaťom na ramenách. Vo výraze jej očí jasne badať zrkadliacu sa hrôzu, ktorú vidí pri úteku z horiacej dediny.

Po príhovore Dušana Demčáka, starostu obce Zlatá Baňa, mu bola udelená pamätná medaila za šírenie odkazu SNP z rúk predsedu NR KČP. Dôstojná a pietna chvíľka ticha bola umocnená čestnou salvou zo služobných zbraní vojakov jednotky prešovskej profesionálnej armády. Starosta pripomenul blížiac sa okrúhle 70. výročie vypálenia obce vojakmi okupačnej hitlerovskej armády, ktorá napáchala ohromné materiálne škody vo všetkých krajinách celej Európy. Najbolestnejšie boli však straty na životoch.

Čeť ich pamiatke.

V Liptovskom Trnenci spomínali

ZO SZPB v obci Liptovský Trnovec v spolupráci s obecným úradom si pripomenuli 69. výročie SNP položením vencov na hrobe neznámych partizánov v zadných horách Trnovca, na hrobe neznámeho partizána v Tr-

noveckom háji a pri pamätnej tabuli v úkryte prenasledovaných židov v Trnoveckej hore. Po položení vencov usporiadali besedu pre účastníkov kladenja vencov s pamätníkmi vojny.

Ján MACHOVIČ

Viac ako len spomienka

V Bardejove sa konali oslavy SNP 28. augusta tak na Námestí SNP, ako aj v partizánskej dedine Kríže, kde po poškodení prístupovej cesty povodňami bola určitá prestávka. O to honosnejšie privítali obyvatelia obcí Bogliarka a Kríže tohtoročných účastníkov osláv.

Vďaka orgánom štátnej správy, iniciatíve členov OblV SZPB, ako aj starostke obce Ol'ge Dutkovej pokračovala druhá časť osláv pri pamätníku na Krížoch za účasti širokej verejnosti, hostí z poľských Gorlic a zástupcov mesta Bardejov na čele s primátorom Borisom Hanuščakom. Medzi členmi protifašistických bojovníkov nechýbala 82-ročná seniorka, dcéra partizána Andreja Svianteka, Katarína Vantová. A. Sviantek bol príslušníkom domáceho oddielu Lipa, a tu aj tragicky zahynul.

Oslavy na Krížoch majú zvláštnu atmosféru, bezprostrednú historickú identitu, nakoľko v tejto oblasti pôsobili partizánske skupiny z brigády Čapajev. Po oficiálnej časti pri pamätníku SNP pokračovala druhá pri vatre na partizánskej lúke. Bol tu priestor pre spomienky na časy vojny

a všetko, čo s ňou súviselo. Seniori, členovia speváckej skupiny, piesňami z vojnového repertoáru Alexandrovovcov dotvárali dôstojnú atmosféru. Horiaca symbolická partizánska vatra evokovala spomienky na tých, ktorí sa nedožili vytúženého mieru.

Kedysi k pamätníku viedli cestičky bez turistických značiek. V súčasnosti je dominantna dediny pohltená bujnou vegetáciou, a tak členovia zväzu, ako aj mládež z obce, odstránili krovie, aby bol prístup voľný a bezpečný.

Skutočnosť, že oslavy SNP prebiehali i v partizánskej obci Kríže, svedčí o tom, že význam SNP je živou skutočnosťou, čo potvrdil v príhovore tajomník OblV SZPB Milan Gibel', starostka obce, ako aj vedúca poľskej delegácie a jej člen, priamy účastník bojov na našom území.

Veronika SIDORJAKOVÁ

Zem je nasiaknutá krvou našich dedov

Keď slobodný slovenský vysielateľ v Banskej Bystrici 29. augusta 1944 oznámil vypuknutie Slovenského národného povstania, ľudia pocítili závan nového života, prebúdzať sa s nádejou a stíšeným hlasom s pevnou vierou a nezlomnou silou rozhodli sa zvíťaziť.

Poraziť nepriateľa, zlomiť hnev nacistov, prelomiť beznádej a strach, a často sporo odetí muži, ženy a deti hľadali pomoc v slovenských horách. A zem? Zem poliata krvou a potokom slz ponúkla svoju náruč... Slovenské hory ponúkli partizánom domov, úkryt na ceste za slobodou. No mnohým sa slovenská zem stala mohylou. A tak po 69 rokoch stojíme so sklonenou hlavou a tíško ďakujeme...

Píše sa rok 2013 a vojna nás nezobúda zo sna, nestraší, nebuduje na poplach... ale zem je nasiaknutá krvou našich dedov. K pamätníkom každoročne v deň výročia vypuknutia SNP pribúdajú vence a kvety. Zástupcovia Mesta Lučenec, Obvodného úradu Lučenec, OV SZPB, vojnový veterán kapitán Július Mieska, zástupcovia politických strán a hnutí, kultúrno-spoločenských inštitúcií, škôl a médií položili vence a kvety vďaka pri

pamätníku padlých na ul. J. Kármána v Lučenci, pri pomníku rumunských hrdinov a pamätníku v mestskom parku v predvečer štátneho sviatku 28. augusta.

V slávnostných príhovoroch primátorka mesta Lučenec Alexandra Pivková, prednosta obvodného úradu Branislav Hárník a predsedníčka OV SZPB Mária Švikruhová pripomenuli oslobodzovacie boje počas II. svetovej vojny a poukázali na stále aktuálny odkaz SNP. Partizánsku pieseň a ďalšie dve piesne pre pamätníkov odboja zaspievali spomienkovému zhromaždeniu členovia spevokolu Senior sprevádzaní Rudkom Václavíkom. Na záver sme spoločne vyjadrili želanie, nech naša a ďalšie generácie žijú v láske a mieri, bez násilia, rasizmu a vojen. Poďakovanie patrí všetkým, ktorí nezabudli a prišli zaspomínať na Slovenské národné povstanie.

Renáta LIBIAKOVÁ PERŽELOVÁ

Ladislav Hanus

(26.2.1907–7.3.1994) – teológ, filozof, kulturológ

OSUDY ZNÁMYCH SLOVENSKÝCH OSOBNOSTÍ

Z histórie poznáme, že cirkev na Slovensku mala kňazov, ktorí sa výrazne podieľali na skultúrňovaní národa. Cirkev bola štruktúrnou nielen náboženstva, ale i náboženskej kultúry. V silnej generácii literárne činných kňazov v 20. storočí patriacich ku kresťanskej elite má svoje pevné miesto i Ladislav Hanus.

Narodil sa 26. februára 1907 v Liptovskom sv. Mikuláši ako piate zo šiestich detí. Základnú školu vychodil v rodnom meste, kde absolvoval aj reálne gymnázium. Potom študoval teológiu v Spišskej Kapitule, kde ho duchovne a intelektuálne najviac ovplyvnil rektor seminára František Skyčák. Po dvoch semestroch štúdia poslali vynikajúceho študenta na jezuitskú teologickú fakultu univerzity v Innsbrucku. Počas jeho štúdií bola táto fakulta duchovnou križovatkou strednej Európy, pre študentov zo Slovenska predstavovala bránu do európskej i svetovej kultúry. Na fakulte získal Ladislav Hanus roku 1928 doktorát filozofie, roku 1932 doktorát teológie a roku 1934 tam promoval. Už vtedy sa dostal do víru európskych duchovných prúdov a postupne nadobudol intelektuálnu a duchovnú univerzálnosť, ktorú potom s ďalšími absolventmi univerzity prenášal na Slovensko, kde sa musel vyrovnávať s domácou intelektuálnou obmedzenosťou a nekultúrnosťou. Vo vtedajšej slovenskej katolíckej societe bolo treba prekonať konzervatívizmus a istú jednostrannosť. Po ukončení štúdií v Innsbrucku sa vrátil na Slovensko, kde najprv pôsobil ako kaplán v Spišských Vlachoch, v Spišskej Novej Vsi a od roku 1935 v Ružomberku pri Andrejovi Hlinkovi.

Po troch rokoch odišiel Ladislav Hanus na Vysokú školu bohosloveckú do Spišskej Kapituly prednášať morálku, sociológiu a cirkevné umenie. Bol to vý-

znamný krok v živote mladého kňaza, ktorý sa zrazu stal členom kolégia, v ktorom pôsobili jeho bývalí učitelia. V škole sa práve vtedy začal radikálne omladzovať

prebrať zodpovednosť za vzdelávanie a formovanie národa aj mimo kostola. Zaujal kritický postoj k prevládajúcim tendenciám na Slovensku – nedoceňovanie, až

a *Rozhľadenie*, v ktorých načrtáva ideál vnútornej šľachetnosti, mravnosti a kultúrnosti, čo bolo vtedy prepotrebné pre slovenského človeka. O rok neskôr vyšla Hanusova knižná štúdia *Všeobecné kresťanstvo*.

Tvorivú činnosť a verejné pôsobenie Ladislava Hanusa prerušili udalosti, ktoré nasledovali po februári 1948. Po násilnom zrušení seminára a školy v Spišskej Kapitule v júli 1950 sa vyše roka skrýval na Kysuciach, v septembri 1952 ho zatklí a nespravodlivo odsúdili za „vlastizradu“ na 15 rokov väzenia. Počas trinásťročnej väzby bol zatvorený vo viacerých väzniciach od Pankráca po Leopoldov, z toho vyše desať rokov strávil vo Valdiciach, kde tajne prednášal morálku spoluväzňom, ktorí ešte nemali skončené teologické štúdiá. Na slobodu ho prepustili roku 1965 a tri roky pracoval ako kurič. Až roku 1968 mohol znovu nastúpiť do pastorácie, stal sa správcom farnosti v Kvačanoch, v Hybiach a posledné roky života strávil na dôchodku v Ružomberku v opatere spriatelenej rodiny Olejníkovcov.

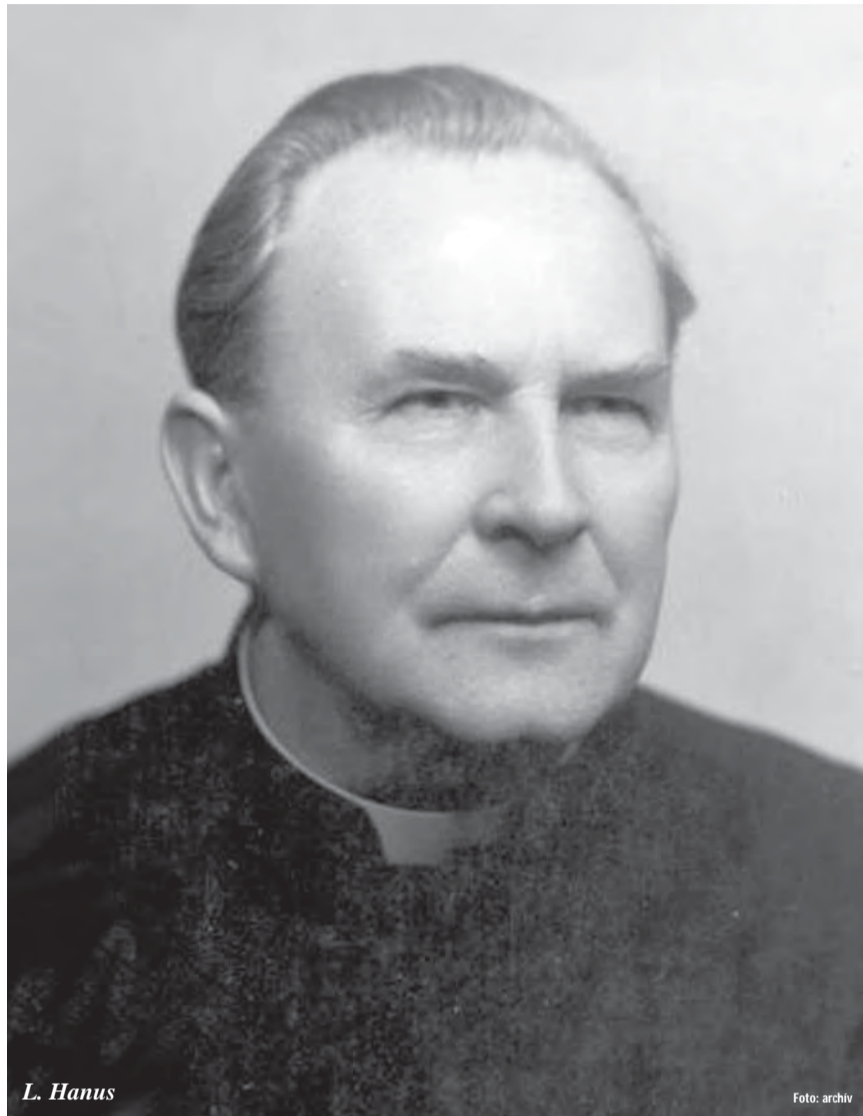
Napriek rokom väzenia Ladislav Hanus nezmenil svoje zmysľovanie a pokračoval v začatej vedeckej práci, dopĺňal si vedomosti o aktuálne poznatky z teológie, filozofie, kultúry, ktoré nemohol v izolácii sledovať. Vždy mu išlo o úprimný a opravdivý ekumenizmus, ktorý je cieľom kresťanstva i v zmysle pôsobenia veľkých pápežov Jána XXIII., Pavla VI. a Jána Pavla II. V spomienkach najbližších zostal nie-

len ako múdry, rozhladený, ale i nesmierne pracovitý, skromný a ľudský človek. Veľmi rád žartoval, ale nezniesol nepravdu, klebety a ponižovanie človeka. Aj keď bol predovšetkým profesorom morálnej teológie a sociológie, bol zároveň zbehlým kunsthistorikom a z jeho kontaktov s mladými architektmi neskôr vzišlo zaujímavé dielo *Kostol ako symbol*, ktoré je reflexiou na pokoncilovú liturgickú obnovu a výstavbu a úpravu kostolov. Do značnej miery autobiografické sú jeho *Spomienky na Ferka Skyčáka*, v monografii *Romano Guardini – Mysliteľ a pedagóg storočia* objasnil názory tohto nemeckého teológa a filozofa, jedného z najvýznamnejších teológov Druhého vatikánskeho koncilu. V rozsiahlej personálnej monografii *Jozef Kútnik Šmálov: život, činnosť, tvorba* zachytáva životné osudy tejto významnej kňazskej osobnosti. Jeho vrcholným dielom je monografia *Človek a kultúra* a stále aktuálne dielo *Princíp pluralizmu*. Roku 2006 vyšli knižne jeho pamäti zachytené na magnetofónových páskach pod titulom *Pamäti svedka storočia*.

Ladislav Hanus bol skromný človek a nebažil po sláve, ale zadosťučinením jeho celoživotného snaženia bolo udelenie čestného doktorátu na Univerzite Komenského pri príležitosti jeho 85. narodenín. Roku 1994 mu Svätý Otec udelil titul pápežského preláta – apoštolského protonotára. Na druhý deň po odovzdaní dekrétu zomrel. Dodnes je nenahraditeľný jeho podiel na duchovnom formovaní významnej skupiny katolíckych kňazov, teológov, filozofov, kulturológov, umelcov i architektov. Slovenskému kresťanskému mysleniu vytýčil orientáciu a sám sa stal symbolom slovenskej kultúrnosti.

Jozef LEIKERT

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

L. Hanus

Foto: archiv

a reformovať pedagogický zbor a Spišská Kapitula sa stávala významným duchovným a intelektuálnym centrom Slovenska. Svoje názory prezentoval vo viacerých kultúrnych, literárnych a náboženských časopisoch, v rokoch 1941–1943 redigoval *Kultúru* a v rokoch 1943–1944 *Obrodu*. Svoju odbornú orientáciu zameriaval na kultúru, uvedomoval si, že nová generácia kňazov musí

bagatelizovanie kultúry, nedostatočné porozumenie pre sociálne otázky, osobná i skupinová nekultúrnosť, neraz spojená s klerikalizmom. Skúmal ontologické základy kultúry, poukazoval na to, že treba vychádzať zo skutočnosti bytostnej „nehotovosti“ človeka a z nej vyplývajúcej dvojpolovosti ľudského bytia.

Roku 1943 vyšli jeho prvé knižky esejí *Rozprava o kultúrnosti*

V štábe železného kapitána

Patrí medzi posledných žijúcich priamych účastníkov Slovenského národného povstania v okrese Poprad. Zúčastnil sa povstaleckých bojov o Telgárt, kde pôsobil v štábe „železného kapitána“ Staneka. Je členom Základnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov v Poprade. 13. novembra 2013 Ondrej Bračok osláví 92. narodeniny.

Narodil sa 13. novembra 1921 v Kalinove. Od 17. marca do 31. mája 1941 absolvoval teoretickú časť pilotného kurzu v brannej predvýchove a od 11. júna do 27. septembra 1941 praktický pilotný výcvik pri letke v Piešťanoch. 1. októbra 1941 bol zaradený do brannej moci a prezentovaný k vykonaniu vojenskej prezenčnej služby k Leteckej rote v Trenčianskych Biskupiciach ako strelník. Do 22. novembra 1941 konal základný výcvik pri výcvikovej peruti v Piešťanoch. Od 23. novembra 1941 do 15. apríla 1942 absolvoval

poddôstojnícku školu na leteckej škole školnej letky v Trenčianskych Biskupiciach. Do 3. októbra 1942 pokračoval v ďalšom výcviku pri školnej letke. Od 4. októbra 1942 do 5. novembra 1942 konal pri školnej letke službu ako pisár. 6. novembra 1942 bol preložený na Veliteľstvo vzdušných zbraní do Trenčína, kde do 20. júna 1943 konal službu ako pisár. Dňa 12. novembra 1942 bol prepustený z II. ročníka pilotnej školy na nariadenie Veliteľstva vzdušných zbraní. 20. decembra 1942 bol povýšený na slobodníka a 1. mája 1943 na

desiatnika. Do 20. júna 1943 vykonával službu pri Leteckej rote v Trenčianskych Biskupiciach. Od 28. júna 1943 bol odoslaný na východný front z Letkou 41. Na Kryme boli piloti preškolení na nemecké lietadlá Heinkel HE 111. Dňa 1. októbra 1943 bol preložený do I. zálohy, no z dôvodu brannej pohotovosti štátu bol ponechaný v činnnej službe. 13. novembra 1943 sa vrátil zo Sovietskeho zväzu späť na Slovensko k Technickej letke 5 v Trenčianskych Biskupiciach. 31. januára 1944 bol premiestnený k Letke 41 do Popradu. 29. augusta 1944 sa v leteckých kasárňach v Poprade zapojil do Slovenského národného povstania. So svojou jednotkou ustupoval cez Kvetnicu smerom na Vernár a Červenú Skalu. V okolí

Telgártu sa zúčastnil povstaleckých bojov a pôsobil v štábe stotníka Staneka. Koncom októbra 1944 bol medzi Štubnianskymi Teplicami a Martinom zajatý Nemcami. Väznený bol v kasárňach v Martine, odkiaľ bol prepustený v novembri 1944. Dňa 31. marca 1945 bol prezentovaný v 1. čs. náhradnom pluku v Poprade. Zaradený bol k Leteckému pluku 4 v Poprade, kde pôsobil ako výkonný rotmajster a dôstojník oddielu bezpečnostného spravodajstva do 9. decembra 1945. Dňa 10. decembra 1945 bol v hodnosti dôstojnícky zástupca prepustený do zálo-

hy. Po návrate do civilu pracoval ako výpravca v Poprade. Boli mu udelené viaceré medaily a vyznamenania.

Marcel MANIAK

Jubilanti ZO SZPB sa dožívajú

• **Bratislava 3:** MUDr. Katarína Schneková 86 rokov.
 • **Bratislava 12:** Ing. Eduard Pokorný 65 rokov.
 • **Bratislava 15:** Martin Janec 92 a Nadežda Ťavodová 35 rokov.
 • **Bratislava 24:** JUDr. Pavel Kusenda 91, Ing. František Dunaj 86 a Dr. Milan Kašjak 85 rokov.
 • **Bratislava 29:** Terézia Luptáková 94 rokov.
 • **Banská Bystrica – Uhlisko:** Ing. Zdenek Valach 85 rokov.
 • **Banská Bystrica – Radvaň:** Anna Snopková 91 a MUDr. Dušan Pallay 60 rokov.
 • **Brezno 1:** Pavol Kukliš 83 rokov.
 • **Belá – Dulice:** Ján Brna 65 rokov.
 • **Báhoň:** Štefánia Blahová 94 a Milan Bušo 75 rokov.
 • **Čierny Potok:** Ing. Július Boršoš 60 rokov.
 • **Hostie:** Daniela Komárová 55 rokov.
 • **Hrachovo:** Eva Bálintová a Rudolf Kamenský 60 rokov.
 • **Humenné 3:** Štefan Račko 90, Mária Polláková 85, Anna Nemčíková a Ján Nemec 83, Žofia Hansová 80 a Anna Lajtárová 75 rokov.
 • **Košice 16:** Božena Bodnárová 90 rokov.
 • **ObIV Košice:** Michal Tomečko 92, Emília Kralková 91, Božena Bodnárová a Peter Matišin 90, Mária Harajdová 88, Zuzana Santová a Michal Ilečko 87, Ladislav Tomko 85, Božena Zbihlejová a Renáta Gajdošová 84, Michal Hirkala 82, Viera Záhorčáková a Gabriela Goldbergerová 75 rokov.

• **Klenovec:** Margita Trnavská 84, Zuzana Ďuriková 65 a Darina Lörincová 60 rokov.
 • **Košice – Staré Mesto:** Peter Matišin 90 rokov.
 • **Liptovská Teplička:** Mária Koreňová 87 a Martin Kostolník 75 rokov.
 • **Liptovský Mikuláš:** Božena Mikulášová 84 rokov.
 • **Lehota p/Vtáčnikom:** RSDr. Ján Cipov 80 rokov.
 • **Levoča:** Alžbeta Molitorová 90, Anna Teringová 84 a PaeDr. Ján Ličko 80 rokov.
 • **Lubietová:** Monika Alaksová 40 rokov.
 • **Medzibrod:** Anna Šutáková 84 a Mária Samuelčíková 70 rokov.
 • **Myjava:** Kristína Borovská a Viera Smetanová 85, Alžbeta Nižňanská 70 rokov.
 • **Nitra – Horné mesto:** Viera Kopecká 70 rokov.
 • **Nové Mesto n/Váhom:** Emília Stančeková 94, Jozef Považský 92, Anna Klčovská 90 a Margita Malotová 85 rokov.
 • **Prešov – Solivar:** Michal Čarný 88 rokov.
 • **KVD Prešov:** František Vasočák 85 rokov.
 • **Púchov:** Božena Makuchová 83 rokov.
 • **Partizánske:** Štefánia Čavojevová a Rudolf Duda 80, Anna Mugašová a Mgr. Ivan Švorec 70, Ing. Ivan Bereš a Mgr. Jozef Zajac 60 rokov.
 • **Pukanec:** Anna Vozárová 95, Zuzana Fašánková 94, Zuzana Kováčiková 92, Mária Angušová 91, Júlia

Námestná 88 a Božena Petrášová 82 rokov.
 • **Pohorelá:** Ing. Karol Lysina 75, Karol Šulej 70, Ondrej Polák 65, Ján Bugejda 55 a Mgr. Katarína Zibříková 40 rokov.
 • **Rimavská Sobota 1:** Pavel Sekerka 90 a Katarína Bystrianska 70 rokov.
 • **Rimavská Sobota 2:** Judita Bolčíková 95, Paulína Kasarová 92 a Mgr. Marta Jarjabková 60 rokov.
 • **Rimavské Brezovo:** Emília Čupková 87, Mgr. Anna Filipiaková a František Štulajter 80 rokov.
 • **Sučany:** Miloslav Miert 92 rokov.
 • **Stará Kremnička:** Rozália Orságová 91, Kamil Žiak 82, Ján Šandor a Vojtech Nárožný 65 rokov.
 • **Slovenská Ľupča:** Želmíra Koróniová 90, Anna Olšiaková 86, Blážena Bruchániková 80, Vladislav

Holécý 75 a Ing. Boris Dobiš 50 rokov.
 • **Spišská Nová Ves:** Cecília Macková a Alžbeta Majochová 94, Mária Turčaniková, Michal Oravec a Michal Vajnági 93, Jozef Sokolský a Vincent Spišák 92, Mária Fendeková, Anna Friňáková a Emília Salitriková 91, Ján Ondrejkov 90 a Ján Štepita 89 rokov.
 • **Tisovec:** Anna Pirohová 91, Mária Ferenčíková a Ján Karas 86 rokov.
 • **Turany:** Božena Vandlíková 93, Etela Majerová 92, Dobroslav Fúčeľ 88, Helena Hudryová a Dušan Čanádý 84, Anna Liskajová 83, Emília Revalová 82, Mária Čanádýová 75, Marta Hrivnáková a Jozef Černek 70 rokov.
 • **Trenčín 1:** Ing. Štefan Šteflovic 92, Alžbeta Karyová a Katarína Brez-

nická 90, Michal Lajčák 87 a Nora Guttmannová 83 rokov.
 • **Trnava 1:** Brigita Horanová 89, Imrich Hľad 80, Mojmír Kovář 75, Ján Burian a Eduard Poláčik 65 rokov.
 • **Ulič:** Anna Fedičová 94 rokov.
 • **Valaská:** Veronika Belasá 82 rokov.
 • **Vysoká n/Kysucou:** Anna Vrábliková 88 rokov.
 • **Vígľaš:** Ing. Ivan Černecký 70 rokov.
 • **Zvolenská Slatina:** Martin Borguľa 84 a Zuzana Babicová 83 rokov.
 • **Zvolen – Zlatý Potok:** Emília Antalová 82 rokov.
 • **Žilina 1:** Ignác Balážia 93 a Juraj Trávník 88 rokov.
 • **ObIV Žilina:** Pavol Gavlas 91 a Jozef Šúpol 70 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme!

Krásne narodeniny

Je ich čoraz menej, pretože plynúci čas odnáša minulosť a cez dni súčasnosti nás vedie do budúcnosti. Berie nám spomienky a tých ktorí tvorili významné činy histórie. Velmi preradil aj rady odbojárov, priamych účastníkov oslobodzovacích bojov v 2. svetovej vojne. No niektorí sú ešte medzi nami. Medzi takýchto bojovníkov patri aj jeden z najstarších občanov mesta Giraltovcie Imrich Šramko.

Dlhoročný člen Základnej organizácie Slovenského zväzu protifašistických bojovníkov sa v polovici októbra tohto roku dožil deväťdesiatich rokov života. Pri tejto príležitosti ho v kruhu rodiny navštívil tajomník ZO SZPB v Giraltovcích Ján Gdovin, ktorý mu odovzdal Pozdravný list výboru organizácie a drobnú pozornosť. Zaželal mu ešte mnoho času prežitého v plnej spokojnosti, zdraví a šťastí v kruhu svojej milujúcej rodiny.

Imrich Šramko sa narodil v obci Jakubany v okrese Stará Ľubovňa. V jeseni v roku 1944, ako mladý vojak – príslušník 12. delostreleckého pluku vojenskej posádky v Kežmarku, bol prevelený pod Duklu do obce Nižný Komárnik. Zúčastnil sa bojov v Duklianskom priesmyku počas Karpatsko-duk-

lianskej operácie v októbri toho istého roku. Spolu s jednotkami Červenej armády a I. československého armádneho zboru sa podieľal na oslobodzovacích bojoch, ktoré vyvrcholili v pamätnej jari roku 1945. Pre neho a jeho bojových druhov sa skončili v okolí Liptovského Mikuláša.

V prvých rokoch po skončení vojny prišiel pracovať ako vyživovací referent na Okresný národný výbor v Giraltovcích – malého mesta na východe Slovenska. A tu aj zakotvil, pretože spoznal svoju celoživotnú družku – manželku Helenu (za slobodna Verčimakovú), ktorá je rodená Giraltovcianka. Imrichovi a Helene sa narodili štyri dievčatá a traja chlapci.

Imrich Šramko bol za svoju účasť v oslobodzovacích bojoch ocenený mnohými vyznamenania-

90-ročný odbojár Imrich Šramko s vyznamenaniami, ktoré mu boli udelené za účasť v oslobodzovacích bojoch

mi a medailami, ktoré mu udelili štátne a spoločenské orgány a organizácie nielen od nás, ale aj zo zahraničia.

K jubileu Imrichovi Šramkovi sa pripájame aj touto cestou a želáme mu šťastie, zdravie a pokojné roky zaslúženého odpočinku medzi svojimi najbližšími.

František DŽALAI

Krásnych 90 rokov sa 4. októbra dožil partizán SNP, člen ZO SZPB Trebišov 2 František Richtarčík. Členovia predsedníctva oblastného výboru a ZO SZPB v Trebišove úprimne nášmu jubilantovi gratulujú a prajú lepšie zdravie a pohodu v kruhu jeho najdrahších.

Jubilant František Richtarčík bol dlhoročným členom Predsedníctva ObIV a tajomníkom ZO

SZPB Trebišov 2. Pochádza zo Smežian a jeho susedmi boli Nálepkovci, rodina z ktorej pochádza Hrdina ZSSR gen. Ján Nálepka. Ako študent posledného ročníka Učiteľskej akadémie v Spišskej Novej Vsi na výzvu vstúpil do SNP neváhal a prihlásil sa v Pustom Poli. Odtiaľ bol odvelený do Brezna a zaradený do 3. roty 3. družstva, ako guľometník partizánskej skupiny Gottwald, ktorej velil Hrdina ZSSR kpt. Kvitinskij. Službu vykonával od 5. 9. do 18. 12. 1944, kedy partizánsku skupinu na rozkaz veliteľa roty J. Daňu opustil, lebo musel ťažko zraneného partizána Leopolda Henzelyho deportovať do dediny Kláňany na Liptove a zabezpečiť

spolahlivý úkryt, lekársku starostlivosť a poskytovať mu patričné ošetrovanie a pomoc počas mesačného liečenia. Po príchode Červenej armády vstúpil do 1. čs. armádneho zboru. Prepustený zo služby bol dňa 24. 7. 1945, aby si mohol v Spišskej Novej Vsi dokončiť štúdium.

Náš jubilant je nositeľom mnohých vyznamenaní k výročiam SNP, 2. svetovej vojny, Medaily M. R. Štefánika, partizánskych a zväzových vyznamenaní a diplomov. Bratská organizácia MUSUV v Užhorode mu udelila ukrajinskú medailu Obranca vlasti. POBIV SZPB v Trebišove mu pri príležitosti jubilea udeľuje Čestné uznanie za udržiavanie a rozvíjanie tradícií národnooslobodzovacieho boja v regióne južného Zemplína.

Živio, náš drahý Ferko!

Milan URBAN

Srdečné blahoželanie

Pani Verona Hyrošová 7. septembra oslávila v kruhu najbližších svoje jubileum 90 rokov. Život nemala na ružiach ustlaný. Počas 2. svetovej vojny sa aktívne zapojila do domáceho odboja ako pomocníčka partizánov v partizánskej skupine „Šukajev – Čapajev“. Je vlastníčkou Osvedčenia podľa zákona 255/1946 Zb. a dlhoročnou členkou SZPB.

Predsedníctvo ObIV v Humennom a Výbor ZO SZPB v Topoľovke k jej krásnemu životnému jubileu, deväťdesiatke, jej zo srdca blahoželá a praje veľa zdravia, šťastia, lásky, radosti v kruhu svojich blízkych a odbojárskej rodiny.

G. ROSIČOVÁ

Konto Bojovník

Na konto nášho časopisu prispela Helena Horvátová zo Zlatých Moraviec sumou 50 eur a Štefánia Klimčíková z Piešťan sumou 10 eur.

Darkyniam srdečne ďakujeme!

Číslo účtu pre čitateľov, ktorí by radi prispeli na Konto Bojovník: 63831012/0200, v. s. 035

Navždy sme sa rozlúčili

■ **Humenné 3** s 89-ročnou Máriou Kundrátovou.
 ■ **Klenovec** s 87-ročnou Zuzanou Chudicovou.
 ■ **ObIV Košice** s 92-ročným Milanom Laukom.
 ■ **Lipany** s 87-ročnou Margitou Šimovou.
 ■ **Liptovský Mikuláš** s 89-ročnou Emíliou Rázusovou.
 ■ **Nové Mesto n/Váhom** s 89-ročnou Ľudmilou Krchnavou.

■ **Púchov** s 88-ročným Jozefom Braučokom.
 ■ **Sliach** s 86-ročným Antonom Krbaťom.
 ■ **Turany** so 78-ročným Bohuslavom Čanádym.
 ■ **Trenčín 1** s 93-ročnou Ľudmilou Chovanovou.
 ■ **ObIV Trnava** s 89-ročným Vladimírom Kormúthom.

Češť ich nehynúcej pamiatke!

Vzdali hold bojovníkom SNP

NITRA

Viac ako 200 občanov Nitry, predstavitel'ov orgánov štátnej správy a samosprávy, armády, polície, politických strán a občianskych združení si pri Pamätníku oslobodenia pripomenulo 69. výročie vypuknutia SNP. Po položení vencov a kytíc si prítomní vypočuli prfhovor predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja (NSK) Milana Belicu. Pripomenul priebeh udalostí tých dní v Nitre, dôraz však položil na poučenia z ozbrojeného zápasu našich predkov proti nemeckým okupantom a ich domácim pomáhačom. Odpor proti totalitnej moci a jej podriaďovaniu sa cudzej moci, zomknutie sa väčšiny slovenského národa proti okupácii, násiliu, vyvražďovaniu nepohodlných občanov aj za účasti domácich represívnych orgánov štátu, to všetko má čo povedať aj dnes nášmu občanovi – najmä mladej generácii. Ved' aj v našej spoločnosti sa existujú prejavy rasizmu a antisemitizmu i prejavy násilia voči slabším. Zároveň poďakoval žijúcim účastníkom protifašistického odboja za ich statočnosť a odvahu, s precítením vzdal úctu

všetkým, ktorí za slobodu našej vlasti položili svoje životy.

TOPOLČANY

SNP si pripomenuli aj v Topolčianoch. Žaneta Páleníková privítala poslancov NR SR a NSK, delegáciu SZPB vedenú J. Havlom, delegácie Armády SR a polície, priamych účastníkov SNP a občanov. Pripomenula vývoj partizánskeho hnutia na Slovensku a v okolí Topolčian, boje proti okupantom v SNP i ukrutnosti ktorých sa na civilnom obyvateľstve dopustili. „Slová nikdy nedokážu plne vystihnúť hrôzy druhej svetovej vojny v ich skutočnej krutosti, absurdnosti a neľudskosti. Generácie, ktoré sú určené, stratili priamy kontakt s minulosťou a nažive zostalo len málo tých, ktorí o nej môžu podať vlastné svedectvo,“ zdôraznila.

Peter Baláž – primátor Topolčian – poďakoval prítomným za úctu, ktorú spolu s ostatnými občanmi mesta vzdávajú bojovníkom za slobodu. „Povstanie bolo silou nielen vojenskou, ale predovšetkým duchovnou, odhodlaním navždy sa vysporiadať s fašizmom a zaistiť si demokratickú, svojprávnú a slobodnú budúcnosť,“

Oslavy SNP v Nitre.

Foto: fch

zdôraznil. Aj v okolí Topolčian sú miesta kde prebiehali boje povstalcov s okupantmi, mnohé z nich sú pre mladú generáciu neznáme, ako aj osudy ich účastníkov.

VRÁBLE

Pri pamätníku obetiam vojny sa zišli aj obyvatelia Vrábel', aby si uctili SNP, boje a obeť svojich rodákov v boji proti fašizmu i utrpenie občanov počas okupácie Vrábel' horthyovským Maďarskom. Predstavitelia mesta a miestnej organizácie SZPB po položení vencov vďaka k pomníku a skočení zhromaždenia štátnou hymnou zotrvali v srdečnom rozhovore.

„Je potrebné, aby sme to pripomínali aj našej mladej generácii, pretože sloboda, ktorú máme, bola veľmi ťažko získaná tým, že bolo

položených veľa životov. Veľa našich otcov a starých otcov, ktorí boli v koncentračných táborech, sa už, žiaľ, nevrátilo,“ povedala Mária Mikleová z Dyčky. Základná organizácia Zväzu vo Vrábľoch má 50 členov, no žiaden z nich nie je účastníkom protifašistického odboja z rokov 1939–1945. „Odkaz našich otcov a dedov musíme mladej generácii odovzdávať my – ich potomkovia,“ zdôraznil Dr. Sivecký, predseda ZO SZPB.

TOPOLČIANKY

Pietna spomienka pri príležitosti SNP sa uskutočnila aj v Topolčiankach. Účastníci spomienky sa zišli pri kultúrnom dome, odkiaľ prešli k pomníku padlých v 1. a 2. svetovej vojne. Po položení vencov v príhovore starosta obce Juraj

Mesko pripomenul, čo predchádzalo vypuknutiu SNP, ako prebiehali boje partizánov s nemeckými okupantmi v okolitých obciach a pohorí Tribeč i obeť týchto bojov. Spomienkové zhromaždenie potom pokračovalo pri pomníku mučených a zavraždených (obesením na strom) partizánov – Francúza Reného Orana a Holanďana Johana Cornéliusa Bloma – položením vencov a krátkou spomienkou. Predstavitelia obce, občania a žiaci miestnej ZŠ potom odišli na miestny cintorín, kde sa položením kytíc poklonili pamiatke padlých holandských partizánov.

Pietne spomienky a slávnostné schôdze ZO SZPB sa uskutočnili aj v ďalších obciach nitrianskeho regiónu.

Jozef HAVEL

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Obnovili tradíciu

Osemnásteho septembra sa delegácia v zložení Kvetoslava Tibenská – zástupkyňa primátora mesta Trnava, Jozef Behul – asistent predsedu Trnavského samosprávneho kraja, Jozef Petráš – predseda Oblastného výboru SZPB v Trnave, Zuzana Gergelyová – predsedníčka historicko-dokumentačne komisie pri

jedinej zo západného regiónu Slovenska, ktorá sa zúčastnila SNP – bránili prístup nemeckej elitnej brigády Schill. Jej príslušníci boli poddôstojníci a rotmajstri, ktorí sa osvedčili na východnom a západnom fronte. K najväčším bojom došlo 26. 9. 1944 v priestore Horné Hámre v smere Baťovany (dnes Partizánske) – Veľké Pole

metnému hniezdu, kde príslušníci roty Dunaj 3, udatne bránili prístupovú cestu do Horných Hámrov. Keďže sedem tankov nevedelo prekonať obranné postavenie, tak občania nemeckej národnosti obcí Píla a Veľké Pole lesnými cestičkami a chodníkmi umožnili nemeckej pechote z tyla preniknúť do obranného postavenia a postrieľať príslušníkov guľometného hniezda. Po vojne bol na znak hrdinstva postavený pamätník – hrdinom, bojovníkom guľometného družstva. Aj tu sme položili kytice a vence.

V rámci návštevy obce sme zavítali na obecný úrad, kde sme s kontrolórom obce zotrvali v družnej asi hodinovej besede. Poďakovali sme pracovníkom obecného úradu za starostlivosť o pamätník a hroby našich rodákov, ktorí ich krásne lesy a lúky pokropili v septembri 1944 svojou krvou v boji proti nenávidenému fašizmu.

Domov sme sa vracali s uspokojením, že sa podarila správna vec. Ja osobne som sa pokúšal preniesť do obdobia a priestoru pred 69 rokmi, kedy môj už nebohý otec so zbraňou v ruke bojoval v tomto priestore. Našťastie, prežil. Nevyhol sa však zraneniu v ďalšom boji a zajatíu v Nemecku. Zo zajatia sa, na šťastie, vrátil, keď bol už niekoľkokrát rodinou oplakaný v auguste 1945.

Za najpozitívnejšie z tejto vydarenej akcie považujem slová K. Tibenskej, že v obnovení tradícii budeme pokračovať.

Jozef PETRÁŠ

Delegácia z Trnavy pri pamätníku guľometného hniezda v Horných Hámroch, prvý rad: J. Petráš, J. Biľo, V. Široká, druhý rad: K. Tibenská, J. Behul, Z. Gergelyová.

Foto: jp

OblV SZPB, Juraj Biľo – veterán, priamy účastník protifašistického národnooslobodzovacieho zápasu a Valéria Široká – členka ZO SZPB Hlohovec, manželka nebohého Augustína Širokého, priameho účastníka bojov Trnavskej posádky pri Horných Hámroch, zúčastnila obnovenia tradície, ktorá po roku 1989 upadla do zabudnutia. Išlo o návštevu pamätných miest v okolí Žarnovice a Horných Hámrov, kde príslušníci Trnavskej vojenskej posádky –

na Žarnovicu. V bojoch o Horné Hámre príslušníci Trnavskej posádky zabili 324 esesákov, zničili 2 tanky, mínometnú batériu a jedno osobné auto.

V bojoch padlo 70 príslušníkov Trnavskej posádky. 38 padlých príslušníkov Trnavskej posádky je pochovaných na cintoríne v Horných Hámroch. K ich hrobu viedli kroky účastníkov, aby položili kytice kvetov a vence, ako znak našej vd'aky za ich hrdinstvo a statočnosť.

Ďalšie kroky viedli ku guľo-

Spolupráca so školami

Niekoľko rokov oblastný výbor pozýva základné školy zo Starej Lubovne a Jarabiny na výstup na horu Marmon pri príležitosti osláv výročí SNP. Výstup sa konal vo štvrtok 5. septembra za krásneho počasia a viedol ho tajomník oblastného výboru. Celkom sa zúčastnilo osem tried zo Starej Lubovne a dve triedy zo ZŠ Jarabina, celkom asi 220 žiakov a učiteľov. Po príchode na Marmon položili venček k pamätnej tabuli. Bola im prednesená voľným slovom prednáška o 2. svetovej vojne zakončená priebehom SNP. O udalosti na Marmone informovala Helenka Kičurová r. Dudžáková. Počas povstania bývala v horárni na Marmone a ako malé dieťa si čo to pamätá aj z veľkého hluku pri páde lietadla a z rozprávania jej rodičov o záchrane pilota. Jej rozprávanie zaujalo žiakov tak, že po prednáške im ešte zodpovedala ich osobné otázky o udalosti

na Marmone. Sama pani Helenka už pre svoj vek a stratu pohyblivosti dávno na Marmone nebola, chcela vidieť pri tejto príležitosti horáreň. Samozrejme, že sme jej vyhovelí. Z horárne sú už len zrúcaniny, ale pamätá sa, kde čo bolo.

Na záver bola zapálená vatra, žiaci si opekali, čo kto mal. Táto veľmi vydarená akcia má kladný ohlas u pedagógov a vysoko ju hodnotia.

Stredná odborná škola Jarmočná (bývala poľnohospodárska škola) požiadala Oblastný výbor o organizovanie výstupu v piatok 20. septembra pre 1. ročníky. Samozrejme, že výstup sme zorganizovali. Tajomník OblV SZPB Ladislav Šlachťovský ich viedol, na hore Marmon položili kyticu červených ruží, vypočuli si prednášku o SNP a udalostiach na hore Marmon.

Ladislav ŠLACHŤOVSKÝ
tajomník OblV SZPB v Starej Lubovni

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Žiakov prednáška o vojne zaujala.

Foto: lš

Záhada okolo lietadla v Hranovnici

V prvej polovici októbra 1944 malo pri Hranovnici havarovať sovietske dopravné lietadlo. Lietadlo bolo zasiahnuté nemeckým stíhačom, preto sa pilot pokúšal núdzovo pristáť neďaleko obce. Na palube lietadla boli zbrane a munícia, ktorú prevážali na povstalecké územie. Posádku tvorilo päť ľudí. Štyria členovia posádky z lietadla vyskočili, pričom sa zachránil len jeden, no aj toho Nemci neskôr chytili a zastrelili.

Traja údajne pri zoskoku zahynuli. Lietadlo dopadlo na pole medzi Hranovnicou a Spišským Štiavnikom. Po dopade na zem vybuchlo a začalo horieť. V jeho vraku zhorel aj pilot – veliteľ lietadla. Sovietski letci, ktorí zahynuli pri tejto havárii, boli pochovaní na cintoríne v Hranovnici. Na jar v roku 1945 boli exhumovaní a odvezení na neznáme miesto, pravdepodobne na niektorý z cintorínov sovietskych vojakov. A tu sa stopa končí... Až podľa prvotných zistení z roku 1984 a neskôr z roku 1989 sa

amatérskym leteckým historikom Jánovi Tomčíkovi a Stanislavovi Bursovi (v podtatranskom regióne je známy tým, že zistil mená členov posádky sovietskeho lietadla, ktoré havarovalo 9. októbra 1944 na Zadnom Gerlachu vo Vysokých Tatrách) podarilo zistiť mená členov posádky tohto lietadla. Veliteľom lietadla mal byť kpt. V. A. Smirnov a členmi posádky ppor. J. D. Bultača, por. P. M. Vrončok, st. serž. Lebedev a ml. serž. Sterakov. Malo ísť o lietadlo LI-2 zo zostavy 5. orelského leteckého zboru. V roku 2012 sa ale ama-

térskemu vojenskému historikovi Marcelovi Maniakovi (zaujíma sa o vojnovú históriu v oblasti Vysokých Tatier a v podtatranskom regióne, zároveň je aj predsedom Historicko-dokumentačnej komisie pri Oblastnom výbore SZPB v Poprade) podarilo v štátnom archíve v Poprade nájsť zabudnutý dokument, ktorý bol spísaný Obvodným notárskym úradom v Hranovnici dňa 21. novembra 1944. Dokument obsahoval mená osôb padlých počas povstaleckých bojov v notárskom obvode Hranovnica. V zozname boli aj mená troch sovietskych vojakov – členov posádky havarovaného lietadla. Tí zahynuli v októbri 1944 pri Hranovnici, kde boli aj pochovaní. Mená sa ale nezhodovali s doterajšími, ktoré boli zistené a zverejnené v 80-tych

Lietadlo dopadlo na pole medzi Hranovnicou a Spišským Štiavnikom. Po dopade na zem lietadlo vybuchlo a začalo horieť. Ilustr. foto: autor

rokokoch. Takisto sa nezhodoval ani dátum havárie. Marcel Maniak sa následne spojil so Stanislavom Bursom a začali túto nezrovnalosť a záhadu riešiť spolu. Na základe spoločného bádania sa im podarilo zistiť mená celej posádky, o aké lietadlo išlo i presný dátum a okolnosti havárie. O pomoc požiadali aj Centrálny archív Minis-

terstva obrany Ruskej federácie v Podolsku a Národné vojenské múzeum vo Vnukove. Tie ale zatiaľ na žiadosti nezareagovali, preto ich v lete tohto roku opätovne kontaktovali. V roku 2014, pri príležitosti 70. výročia havárie lietadla, obaja historici zverejnili výsledky svojho pátrania.

Marcel MANIAK

Spomienka v Prešove

Tohtoročné výročie SNP si pripomenuli aj v Prešove. Hlavným organizátorom podujatia bol Obvodný úrad v Prešove v súčinnosti s Oblastným výborom SZPB v Prešove.

Kladdená vencie sa zúčastnili početné delegácie uzemných štátnych, samosprávnych orgánov, politických strán a spoločenských organizácií dislokovaných v krajskom meste Prešov. Kladdená vencie sa zúčastnila i konzulka Ukrajiny v Prešove.

Pri pamätníku osloboditeľov prednosta Obvodného úradu v Prešove Vladimír Jánošík vyzdvihol význam Povstania v kontexte domácich a zahranično-medzinárodných udalostí pri porážke fašizmu na Slovensku, čím sa Slováci a Slovensko zaradili k demokratickým národom a štátom v Európe.

Pri pamätníku obetiam trýznených gestapom upútal príhovorom priamy účastník národno-oslobodzovacích bojov plk. v.v. Štefan Orlovský, ktorý poukázal na prena-

sledovanie Židov, pokrokovu zmýšľajúcich ľudí a partizánov v období rokov 1943-44 na východnom Slovensku a brutálne zaobchádzanie s nimi, ktoré končilo deportovaním do koncentračných táborov, zastrelením alebo vypálením celých obcí.

Obhnotením spomienkového aktu bol prelet troch lietadiel VIPER SD-4 firmy AERO TOMARK s.r.o. v Prešove.

Priami účastníci, zúčastnení na spomienkovom akte, s potešením konštatujú, že aj napriek letnému dovolenkovému obdobiu sa zvyšuje počet účastníkov spomienko-

vých akcií v Prešove, na ktorých je stále viac mladšej generácie, čo je signálom, že ich nasadzovanie životov pre dnešný slobodný život nebol márnym.

Po slávnostnom akte sa veteráni 2. svetovej vojny a pozvaní hostia stretli na neformálnom posedení s prednostom ObvÚ v priestoroch Obvodného úradu v Prešove, kde podpredseda OblV SZPB poďakoval hlavnému organizátorovi za spoluprácu pri príprave a priebehu spomienkových osláv 69. výročia SNP.

Lubomír VAJČOVEC, Ján KRAJKOVIČ

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Položili vence

Spomienky na SNP sa konali v mnohých mestách a obciach po celom Slovensku. V Starej Turej – osada Nárcie sa po kladdení vencie a kytíc k prítomným prihovoriť primátor mesta Stará Turá Ján Kišš a poslanec NR SR Dušan Bublavý.

V Novom Meste nad Váhom, kde ležia zavraždení 27. občania po boji v oblasti Cetuny a partizáni zajatí v Nárcii, sa tiež uskutočnila pietna spomienka. Zúčastnili sa jej poslanec NR SR Dušan Bublavý, čelní predstavitelia mesta – primátor Jozef Trstenský, členovia OblV SZPB a ZO SZPB a ďalší významní hostia. Po kladdení vencie a kytíc, príhovor k prítomným predniesol predseda OblV SZPB Nové

Mesto nad Váhom Ján Hulínek a poslanec NR SR Dušan Bublavý.

V Podolí si SNPO pripomenuli pri športovom areáli. Spomienku pripravila obec a ZO SZPB Podolie. Po hymne SR, ktorú zahrála DH Podolanka, zarecitoval báseň Defile, učiteľ Bohuš Čechvala. K prítomným sa prihovorila starostka obce Podolie Anna Čechvalová a za OblV SZPB pplk. v.v. Kamil Krištofík, poslanec NR SR Dušan Bublavý. Prítomná bola delegácia z OblV SZPB a Klubu zväzu vojakov SR Nové Mesto nad Váhom, členovia organizácií v obci a mnohí občania všetkých vekových kategórií.

Viliam SOLOVIČ

Navštívili Buchlov

Tak ako je dlhoročným zvykom, vždy v polovici septembra uskutočňuje Základná organizácia SZPB poznávací zájazd pre svojich členov. Rozhodli sme sa, že tento rok navštívime moravsko-slovenské pomedzie a pozrieme si najstarší hrad na Morave – hrad Buchlov. Tak sa vydalo 51 našich členov na cestu.

Prvá zástavka bola priamo na hranici Českej a Slovenskej republiky. Tu na rozhraní oboch štátov a hraníc obcí Drietoma a Starý Hrozenkov stoja dve lipy bratstva. V uplynulom roku minulo 90 rokov odo dňa, keď zasadili prvú lipu bratstva po vzniku Československa. Slávnostne ju zasadili 30. apríla 1922, keď zároveň z tohto pomedzia odstránili hraničné kamene s nápisom Magyarország a uvedenú lipu zasadili ako symbol jednoty Slovenska, Moravy a Čiech. Do jamy zároveň vložili sklené tuby s pamätnými spismi zo slovenskej i moravskej strany. Pri príležitosti 50. výročia vzniku ČSR 28. októbra 1968 tu zasadili druhú lipu.

Na tomto mieste sme si vypočuli aj rozprávanie o tom, že povstalecké hnutie na Slovensku vyvolalo pred 69 rokmi aj silnú odozvu na slovensko-moravskom pomedzí. Po potlačení povstania pôsobila v týchto horách I. československá partizánska brigáda Jana Žižku, ale aj druhá Stalinova brigáda, ktorá pôsobila v pohorí Javorníky. Veliteľom prvej brigády sa stal poručík Ján Ušiak. Boje spojené s prechodom Ušiakovej partizánskej brigády na Moravu predstavujú najväčšie ozbrojené stretnutie s fašistami do príchodu Červenej armády v čase II. svetovej vojny na území Čiech a Moravy. Brigáda Jana Žižku zabila

viac ako 400 Nemcov a zničila veľké množstvo zbraní a streliva. Samotná brigáda však stratila okolo 200 bojovníkov.

Potom sme sa vydali do Buchlovíc, kde sme si prezreli nádherný zámok, ležiaci neďaleko majestátneho hradu Buchlov. Zámok patrí k najvýznamnejším barokovým šľachtickým sídlam na území Českej republiky. V krásnych záhradách sme si prezreli výstavu 1500 druhov kvetu – fuksii.

Neobišli sme ani najstarší hrad na moravskom území – Buchlov. Je skutočne majestátny a okrem jeho histórie, vnútorných priestorov a pobytu slávnych ľudí nás najviac zaujal nádherný výhľad z jeho najvyššej veže – bašty.

Na záver sme sa zastavili na Velehrade a prezreli sme si jeho nádherné barokové skvosty.

Lubomír JANČO

predseda ZO SZPB v Žiari nad Hronom

Žiarčania spoznávali moravsko-slovenské končiny.

Foto: IJ

Tajomstvo Kleopatry

Postava Kleopatry fascinovala a stále fascinuje nielen historikov, ale aj umelcov (žila v rokoch 69 až 30 pred n. l.). Bola mocnou vládkyňou Egypta a príťažlivou ženou. O jej výzore sa vedú už po stáročia vášnivé spory. Výskum v Newcastli (2007) na minciach odhalil, že Kleopatra nebola v skutočnosti až taká krásna. Ale aj napriek tomu zamotala hlavu rímskemu vojvodcovi Marcovi Antoniovi, ktorý pre ňu opustil manželku.

Občianska vojna vypukla, keď Marcus Antonius daroval veľkú časť rímskeho územia pod správu synom Kleopatry. Vojnu prehrali a spáchali obaja samovraždu. Marcus Antonius sa prebodol svojím mečom a Kleopatra sa nechala uštipnúť jedovatým hadom. Grécky kronikár Plútarchos zaznamenal, že manželka boli pochovaní spolu, ale nebolo známe miesto ich hrobu. V lokalite Taposiris Magna (dnešný Abúsír), približne päťdesiat kilometrov od egyptskej Alexandrie, stoja zvyšky niekdajšieho Isidina chrámu. Telo Kleopatry vraj kňa-

zi preniesli do chrámu bohyne Isis. Nájdené mince zobrazujúce Kleopatru a Alexandra Veľkého z profilu a jej alabastrová busta dokazujú, že predsa len bola očarujúcou ženou.

Dnešná Alexandria má približne päť miliónov obyvateľov a je rozložená pozdĺž azúrového pobrežia. Kájtábajova pevnosť chránila mesto pred útokmi z mora. Stala sa zdrojom poznania pre nové generácie, lebo je múzeom so zbierkami mincí a predmetov nájdených v morských hĺbinách, ktoré majú nevídanú historickú cenu.

Veľa pamiatok z éry Kleopatry som však v meste nenašiel. Iba starý rímsky amfiteáter blízko železničnej stanice, Pompeiov stĺp a katakomby pripomínajú pohnuté dni rímskej poroby. Alexandria sa pýšila jedným zo siedmich divov sveta – Alexandrijským majákom na ostrove Faros. Táto najväčšia pamiatka staroveku bola však zemetrasením v roku 1323 vážne poškodená.

Gustáv STOPKA

(Pre Bojovník bez nároku na honorár)

Zvyšky rímskeho amfiteátra.

Foto: archív autora

HISTORICKÝ KALENDÁR

26. októbra

1939 – Za prezidenta Slovenskej republiky bol zvolený Jozef Tiso.

27. októbra

1944 – Nemecké jednotky obsadili Banskú Bystricu, povstanie bolo zatlačené do hôr.

28. októbra

1944 – Skončila sa Karpatsko-duklianska operácia.

– Smrečany podpálili fašisti. Zahynulo 10 ľudí, 11 bolo zranených a zorelo 32 domov.

29. októbra

1944 – Fašisti vypálili obec Miezgovce.

30. októbra

1944 – V Banskej Bystrici zorganizoval nemecký vojenský veliteľ Hermann Höfle oslavy víťazstva nad nepriateľom. Na oslave prezident Jozef Tiso vyznamenal niekoľkých nemeckých vojakov a odslúžil ďakovnú omšu na počesť víťazstva nad SNP.

– Nemeckí vojaci vypálili obec Vinné.

31. októbra

1944 – Minister národnej obrany Štefan Haššík vyhlásil všeobecnú pracovnú povinnosť obyvateľstva pri opevňovacích prácach.

2. novembra

1938 – Pod diktátom hitlerovského Nemecka bola vo Viedni medzi Maďarskom, Poľskom a ČSR podpísaná tzv. viedenská arbitráž. Na jej základe horthyovské Maďarsko okupovalo južné a východné Slovensko a Poliaci obsadili niektoré obce na Spiši a Orave.

Zdroj: TASR

Odsúdili zločinca

Talianský vojenský súd v Ríme 18. októbra v neprítomnosti odsúdil na doživotie 90-ročného bývalého nacistu Alfreda Storka, žijúceho v Nemecku, za jeho účasť na poprave 117 talianskych dôstojníkov, ku ktorej došlo 24. septembra 1943 na gréckom ostrove Kefalonia.

Podľa talianskych sudcov je Stork zodpovedný za zabitie „najmenej 117 talian-

ských dôstojníkov“ vrátane generála Antonia Gardina. Bývalý nacist si však trest s najväčšou pravdepodobnosťou neodsedí, pretože Berlín nevydáva na stíhanie osoby odsúdené v zahraničí.

Storkov zločin bol súčasťou takzvaného Kefalonského masakra, počas ktorého nemeckí vojaci v priebehu jedného týždňa zajali a popravili najmenej 5000 príslušníkov talianskej armády po tom, čo Taliansko ukončilo svoje spojenectvo s Hitlerom. Išlo

o jeden z najväčších zločinov druhej svetovej vojny.

Talianski vojaci, ktorí v tom čase spolu s Wehrmachtom okupovali Grécko, sa tak ocitli na nepriateľskom území. Taliansko podpísalo prímerie so spojencami po tom, ako došlo k zvrhnutiu fašistického vodcu Benita Mussoliniho. Jedinou osobou, ktorá sa v spojitosti s masakrom doteraz dostala za mreže, je nemecký generál Hubert Lanz.

V roku 1943 nemecké jednotky postrieľali v koncentračných táboroch Majdanek, Poniatowa a Trawniki viac ako 40 000 Židov

– (dokončenie v tajničke)

pomôcky: KÁPAR, EN, SOAP LOT, MOND	mydlo, po anglicky	malá os	kachle	potvrdoval	ozbrojený sprievod lodí	obliekol	mohol	ihličnatý strom	starý muž	chem. zn. sodíka	49 rímskych číslicami
Slovenská obchodná a priemyselná komora				kosť, po česky				zotrúvaj v spánku			
osiatie				nesúhlasil				nadšenie			
1. časť tajničky										viskózna, mazlavá kvapalina	uzlík v tkanine
chem. zn. protaktínia			neprestávali					jedovatá rastlina			
			kryt motora auta					letom sa spustil dolu			
	ukovali	veľká kovová nádoba						zaznievalo			
		2. časť tajničky						domáce meno Štefana			
spôsobuj únavu						MPZ Poľska		náradie na mátie obylia			
						Mesiace, po nemecky		obruč			
sidlo v Indonézi						stav bez vojny				osobné zámeno	
						predložka				krik	
útvár, ktorý je výsledkom viazania						poštový doručovateľ v. vnútri (lekársky)				zvrtné zámeno	EČV Trenčína
morský hĺbkomer						3. časť tajničky					
domáce meno lvany						neodovzdal				mierny vietor	

Správne vylúštenie tajničky z č. 20 znie: **...pohraničného územia Nemecku. Knihu posielame Mariánovi Hamadákovi do Medzilaboriec.**

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Ide blondína po ulici a zrazu spadne do kanála. Vylezie, pozere na kanál a radostne zvolá:
– Ešteže tam nebol poklop, ináč neviem, ako by som odtiaľ vyliezla!

* * *

Pýta sa na Slovensku turista baču:

– Bača, kde sa tu páli slivovica?

– Vidíte ten kostol?

– Vidím.

– Tak okrem neho všade!

* * *

– Pán veliteľ, kedy už dostaneme tie hrebene?

– Aké hrebene, človeče?
– Ved' ste nám už včera vraveli, že máme prečesať okolie.

* * *

Vo vegetariánskom manželstve volá manželka na manžela:

– Drahý, pod' jesť, lebo ti to zvädne!

* * *

Do ordinácie psychiatra sa plazí človek.

Doktor: „A čože sa nám to sem plazí? Jašterička? Korytnačka? A či hadík?“

Človek: „Doktor, ja nie som blázon, ja mám len strach z výšok!“

Zdroj: Interne

Bábovka bez vajec a bez mlieka

Potrebuje: 300 g polohrubej múky, 150 g práškového cukru, 100 g Hery, 1 vanilkový cukor, 1 prášok do pečiva, 150 ml vlažnej vody, za hrst' hrozienok a posekaných orechov.

Ako na to: Zmiešame všetky sypké prísady vrátane hrozienok a orechov. Prilejeme vodu a vlažný roztopený tuk. Premiešame a nalejeme do dobre vymazanej a múkou vysypanej formy na bábovku. Rúru vyhrejeme na 190 °C, vložíme bábovku, po 15 minútach teplotu znížime na 150 °C a dopekáme asi 25 minút.

Mária N., Piešťany